

สื่อศิลปวัฒนธรรม สู่มหาลัยภูมิปัญญาแห่งอีสาน

‘คู่มือการใช้สื่อศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน’

โดย เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน
สนับสนุนโดย แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สื่อศิลปวัฒนธรรม สู่มหาลัยภูมิปัญญาแห่งอีสาน

คู่มือการใช้สื่อศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

โดย เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน
สนับสนุนโดย แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

'สื่อศิลปวัฒนธรรม สุ่มหาลัญญภูมิปัญญาแห่งอีสาน'
คู่มือการใช้ศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

- บรรณาธิการ : สุมาลี สุวรรณกร
ผู้เขียน : อิตารัตน์ สีหะเกรียงไกร
ชุดิกายูจนี บำรุง
จริยาภรณ์ มาตรพร
เจ้าของ : เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน
เลขที่ 529/218 ซอย 12
หมู่บ้านแก่นทองธานี ต.บ้านเปิด
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
สนับสนุนโดย : แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ภาพปก : ภาสกร เตือประโคน
พิสูจน์อักษร : อิตารัตน์ สีหะเกรียงไกร
รูปเล่ม : บรรจง บุรินประโคน
พิมพ์ที่ : หจก.อภิชาติการพิมพ์
50 ถนนฝั่งเมืองบัญชา ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัด มหาสารคาม 44000
โทรศัพท์ : 0-4372-1403 โทรสาร : 0-4372-2397
จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม
ผู้ประสานงาน : สุมาลี สุวรรณกร
อีเมล : numalee101@hotmail.com

คำนำ

เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน ทำงานกระจายตัวกันไป
หลายพื้นที่ในภาคอีสาน ทั้งขอนแก่น มหาสารคาม นครราชสีมา
เลย สุรินทร์ และศรีสะเกษ ได้ทำหน้าที่ด้วยการนำเอาสื่อศิลปวัฒนธรรมเข้าสู่ชุมชน
ทั้งละคร หมอลำ หนังประโมทัย การทอผ้า ดนตรี กันตรึม ผญา และอื่นๆ
เพื่อเป็นการฟื้นฟู เยียวยา กล่อมเกล่าและสร้างสรรค์ เสริมความเข้มแข็งให้
กับชุมชน

ที่ผ่านมาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างต่อ
เนื่อง เครือข่ายละไม่ต่ำกว่า 10 ปี จวบกระทั่งมีคำถามกลับมาว่า หากเรา
อยากเปลี่ยนแปลงสังคมให้พัฒนาไปในทางที่ดี เราจะทำอย่างไร? คำตอบ
ที่องค์กรเครือข่ายของเราได้คิดทบทวนและถกกันคือ การดึงเอาศักยภาพของ
เครือข่ายของเรา เข้าไปหนุนเสริมสังคม ด้วยการนำเอาเครือข่ายที่ทำงานกัน
กระจายอยู่ทุกสารทิศ ยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ คล้ายกับสาขาวิชาต่างๆ ใน
มหาวิทยาลัย แต่เป็นมหาวิทยาลัยภูมิปัญญา ที่ใครๆ ก็สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้

นั่นจึงเป็นที่มา ที่ทำให้เรากลับมามองตนเอง เพื่อประเมินศักยภาพ
ตนเอง หาข้อดี ข้อด้อย จุดอ่อน จุดแข็ง ก่อนจะก้าวไปแนะนำตัวกับ
สาธารณชนในนาม มหาลัยภูมิปัญญาแห่งอีสาน หรือ แหล่งเรียนรู้ของชุมชน
โดยเครือข่ายทั้ง 9 เครือข่ายเรานั้น ประกอบด้วย

1. เครือข่ายหมอลำหุ่นคณะเด็กเทวดา จ.มหาสารคาม เป็นสาขาวิชา
การละครเพื่อการพัฒนาสังคม
2. เครือข่ายเยาวชนดนตรีภาคอีสาน จ.ขอนแก่น เป็นสาขาวิชา นาฏลีลา
เยียวาสุขภาวะ

3. เครือข่ายสี่พี่น้องบ้านสร้างสุขคนตรีวัยใส จ. สุรินทร์ เป็นสาขาวิชา
ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้

4. เครือข่ายมโหรีเพลงผ้า อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา เป็นสาขาวิชา
หัตถกรรมพื้นบ้านการทอผ้า

5. เครือข่ายเด็กรักป่า จ.สุรินทร์ เป็นสาขาวิชา ศิลปะธรรมชาติ

6. เครือข่ายคารวะ จ.นครราชสีมา เป็นสาขาวิชา เพลงพื้นบ้าน
เพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น

7. เครือข่ายศิลปินเพื่อการปฏิรูปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น
สาขาวิชา ศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม

8. เครือข่ายหน่อไม้หวาน จ.เลย เป็นสาขาวิชา พัฒนาสังคม

9. เครือข่ายเยาวชนหญิงรักต่อโพธิ์ศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ
เป็นสาขาวิชา หนึ่งประมอทัยเพื่อการพัฒนาชุมชน

โดยมหาลัญญ์ภูมิปัญญาแห่งอีสานของเรานั้น ต้องการเป็นเพียงแหล่ง
เรียนรู้นอกระบบห้องเรียน ไม่ได้มุ่งหวังเป็นสถาบันการศึกษาแข่งกับใคร
การเปิดการเรียนการสอน พร้อมเปิดสำหรับผู้สนใจตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งใน
รูปแบบการลงพื้นที่ไปเรียนรู้เอง กับการเรียนรู้ผ่านระบบสื่อสารออนไลน์
มหาลัญญ์แห่งนี้ไม่ได้ให้เกรด ไม่ได้ประเมินคุณค่าความสามารถใครที่ผลงาน
แต่ประเมินจากสิ่งที่ได้รับและนำไปใช้ต่อ เพราะเกรดเป็นของครู ความรู้เป็น
ของผู้เรียน ใครเรียน คนนั้นได้

เราเริ่มต้นยกระดับเครือข่ายของเรา จากการไปดูเขาคือการไปศึกษา
เรียนรู้จังหวัดน่าน จังหวัดเล็ก ๆ แต่มีศิลปวัฒนธรรมเข้มแข็งและนำมาเป็น
จุดขายด้านการท่องเที่ยวที่คนทั้งโลกอยากไปเยือน ก่อนจะมาถอดบทเรียน
การไปดูงาน เพื่อคว้าได้ประโยชน์อะไร และหันกลับมาประเมินศักยภาพ
ตนเองว่า มีอะไร ต้องปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้ก้าวไปอยู่ในจุดเดียวกับเขาได้

หนังสือเล่มนี้ เป็นการรวบรวมจังหวะก้าวของเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน ที่ได้เริ่มต้นก้าวมาพร้อมกันทั้ง 9 เครือข่าย เพื่อเป้าหมายในการไปถึงจุดที่วางตำแหน่งตนเองเอาไว้ แม้ในวันนี้อาจจะยังไปไม่ได้ แต่การก้าวเดินก็จะต้องมีการนับหนึ่งและนับไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงจุดหมายที่กำหนด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะให้ประโยชน์สำหรับผู้สนใจอย่างน้อยเป็นการถอดบทเรียนศักยภาพของเครือข่าย เพื่อให้เป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจเข้าไปเรียนรู้ของผู้ใคร่รู้ พร้อมกับจะเป็นส่วนประกอบให้กับเครือข่ายอื่นๆ เข้าไปร่วมงานด้วย

รวมถึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือเล่มนี้จะส่งต่อไปยังเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีหัวใจรักพื้นถิ่น เกิดทุนภูมิปัญญาของตนเอง ได้หันมาใช้ประโยชน์จากมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ มาพัฒนาบ้านเกิดของตนเพื่อไม่ให้อาณาเขตหลุดไหลไปตามกระแสธารทุนนิยม และการพัฒนาด้านวัตถุที่ไม่มีวันสิ้นสุดเหมือนเช่นเครือข่ายของเราที่ลงมือทำกันแล้วในวันนี้

สุมาลี สุวรรณกร

ประธานเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน

30 สิงหาคม 2560

เรื่องในเล่ม

[9]

มองตนเอง : สิ่งที่เห็นและเป็นอยู่

[11]

ใจต้องมิกำลัง : ศูนย์รวมศรัทธา เรามากับพระ

[15]

วิสัยทัศน์ : มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาแห่งอีสาน
“เกรตเป็นของครู ความรู้เป็นของเรา”

[18]

ไปดูเขา : การจัดการวัฒนธรรมแบบ “น่าน”
ฐานเดียวแต่หลายบทบาท

[32]

ฟังครู : เรียนกับครู รู้แบบเด็ก

[33]

ฟังครูนักพัฒนา : การศึกษาไม่ต้องการรู้เยอะ
แต่รู้แล้วเอาไปใช้ได้เลย

[41]

มองตน : ถึงเวลารู้จักตัวเอง

[59]

บทส่งท้าย : เครือข่ายของเรา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน

มองตนเอง : สิ่งที่เห็นและเป็นอยู่

ที่ผ่านมา เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน เป็นเครือข่าย
ที่คนทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งกระจายตัว
อยู่ในหลายจังหวัดและมีพื้นที่ในการสร้างสรรค์ผลงาน ถ่ายทอดองค์ความรู้
แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่สนใจงานด้านศิลปวัฒนธรรม โดยดำเนินการแบบ
แยกส่วน ไม่ได้มีโอกาสประชุมหารือ ตั้งวงคุย ซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ ถอดบทเรียนให้แก่เครือข่ายที่ทำงานด้วยกันได้รับรู้

ปัจจุบันขณะ เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน ซึ่งได้รับทุน
ดำเนินกิจกรรมจาก สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
จึงได้มีแผนงานพัฒนาเครือข่าย เพื่อนำเอาประสบการณ์ทำงาน อุปสรรคปัญหา
ความสำเร็จ มาร่วมแลกเปลี่ยน และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีของแต่ละเครือข่าย
มาแลกเปลี่ยน พร้อมกับนำเสนอ บอกเล่า และถ่ายทอดให้กับเยาวชนที่สนใจ
ในรุ่นต่อไป ซึ่งจะเป็นแกนนำในการสืบทอดเจตนารมณ์และสานต่อการทำงาน
ของเครือข่ายในอนาคต รวมถึงพัฒนาให้เครือข่ายแต่ละเครือข่ายใน 9 พื้นที่
กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เปรียบเสมือนเป็นคณะวิชาของมหาวิทยาลัย
ที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจใคร่รู้เข้าไปศึกษา โดยอาศัยภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็น
องค์ความรู้สำคัญในการส่งต่อไป เป็นดังเช่น มหาลัทธิภูมิปัญญาแห่งอีสาน

ยุทธวิธี

1.) นำเอาประสบการณ์ ปัญหา ความสำเร็จ ในการทำงาน ของ 9 เครือข่าย แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กัน

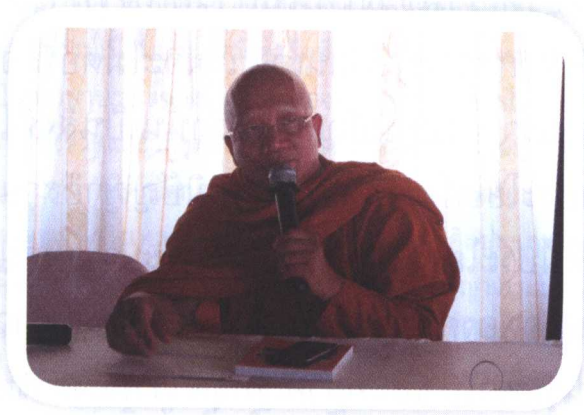
2.) ส่งต่อองค์ความรู้ให้กับเยาวชนที่สนใจในรุ่นที่ 2 ซึ่งจะเป็นแกนนำในการสืบทอดเจตนารมณ์และสานต่อการทำงานของเครือข่ายต่อไปในอนาคต

ฝันให้ไกลจะไปถึง

เกิดองค์ความรู้ที่จะสามารถถ่ายทอดต่อไปสู่คนที่สนใจ ในรูปแบบ “มหาวิทยาลัยแห่งภูมิปัญญาอีสาน” ในอนาคต โดยเผยแพร่ทางช่องทางออนไลน์ต่างๆ

ใจต้องมีกำลัง : ศูนย์รวมศรัทธา เรามากับพระ

 พระครูบุญชยากร เจ้าอาวาสวัดไชยศรี ที่ปรึกษาเครือข่ายฯ

ชุมชนอีสานเป็นชุมชนที่มีขนาดกว้างทั้งพื้นที่ที่มีจำนวนประชากร หรือจำนวนคนในชุมชนมากที่สุดในประเทศไทย เพราะฉะนั้นจะมีองค์ความรู้ซึ่งเป็นภูมิปัญญาซึ่งตกทอดมากมายกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ด้วยความหวงแหน ความภูมิใจ เห็นคุณค่า คิดว่าควรจะมีการสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น จึงเกิดเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม ใช้เป็นสื่อในเชิงสร้างสรรค์ขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ในภาคอีสาน

ปัจจุบันการตอบสนองความต้องการในเรื่องภูมิปัญญาอีสานยังอ่อนล้าในระบบการศึกษาภาคปกติ ขาดทั้งความเข้าใจ ขาดการเข้าถึง เราต้องยอมรับว่าในระบบการศึกษาที่เป็นอยู่อาจจะไม่มองมุมที่กว้าง

“อาตมามองว่ากระบวนการศึกษาในชุมชนจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญว่าจะเรียนรู้อะไร และอยากเรียนรู้อะไร ในฐานะที่อาตมาเป็นลูกอีสาน ในช่วงชีวิตเรามีช่วงไหนที่การศึกษาทำให้เราเริ่มห่างจากความรู้จักตนเอง เริ่มจะไม่ตอบโจทย์ชีวิตของเรา หรือภูมิปัญญาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่เกิดประโยชน์ เราก็เลยคิดว่าภูมิปัญญาอีสานมันมีสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เราจึงมีหัวใจที่จะมาร่วมกันคิด ร่วมกันถอดองค์ความรู้ เพื่อการสืบทอด สู่เยาวชน หรือคนรุ่นต่อไป และที่สำคัญที่สุด เราต้องการผลักดันให้เครือข่ายของเราก้าวขึ้นสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ในนาม มหาลัยภูมิปัญญาแห่งอีสาน”

เหมือนหลาย ๆ ท่านแต่หากมองมุมในชุมชนที่อาตมาทำงานด้านวัฒนธรรม มาหลายปี จะเห็นว่าขาดทั้งความเข้าใจ ความสนใจ ความใส่ใจ ความจริงใจ ในกระบวนการศึกษาภูมิปัญญา ในชุมชนท้องถิ่นเราจะเห็นภาพเหล่านี้ชัดเจน ในโรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งคิดว่าท่านทั้งหลายที่ทำงานด้านศิลปวัฒนธรรม คงจะเห็นคล้าย ๆ กันว่ามันยังขาดความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้อยู่ซึ่งไม่น่าที่จะเกิดขึ้น

ในชุมชนอีสานมีต้นทุนเหล่านี้อยู่มากมาย ทั้งเป็นวัตถุดิบและบุคคล เป็นรูปธรรมและนามธรรมอยู่ ซึ่งเอาเข้ามาเข้าใจมาก่อนที่เราจะมาช่วยกันเป็น เครือข่ายทำงานด้านสื่อศิลปวัฒนธรรม เอาเข้ามาเห็นว่าเราต้องลุกขึ้นมาทำอะไร ลึกเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่มีอยู่ ถ้าจะพูดคุยออกไปในกระบวนการเรียนรู้ใน อดีตของชุมชนอีสาน จะเห็นว่า ในอดีตที่ยังไม่มีการศึกษาที่เป็นระบบอย่าง ปัจจุบัน เรามีโรงเรียนขนาดใหญ่คือชุมชนซึ่งมีนักเรียนคือคนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย มีคนมีความรู้ มีประสบการณ์เป็นครูเป็นคนคอยบอกสอนและนำคนใน ชุมชน มีขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตฮีตคองอันดีงามและคุณธรรมในทาง ศาสนาเป็นจรรยาบรรณของโรงเรียนของครู เพราะฉะนั้นในอดีตการเรียนรู้ จึงตอบโจทย์ทั้งชีวิตและวิถีชุมชนเราเป็นชาวไร่ชาวนา พ่อแม่ปู่ย่าตายายก็สอน ให้เราทำนา เราก็ทำได้ พัฒนา เพราะมันตอบโจทย์ความต้องการและวิถีชีวิต ของคนในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเห็นชัดเจนผ่านภาษาศิลปะและวัฒนธรรมใน ท้องถิ่น เมื่อเราดูเราเห็นภาษามันก็จะบ่งบอกถึงภูมิปัญญา กระบวนการเรียนรู้ ในภาษา อย่างชุมชนสวาทะดีภาษาไทยน้อยในอดีตใช้กันทั่วไป ด้านศิลปะก็จะเห็น สูปแต้มซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตจริงของคนในท้องถิ่น ต่างจากศิลปะในปัจจุบัน ซึ่งมันแยกไม่ออกว่าเป็นท้องถิ่นหรือจากที่ไหน

จะมีคนกลุ่มหนึ่งเรียกว่าผู้ชำนาญ ผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้รับการยอมรับ จากคนในชุมชนอย่างจริงจัง ซึ่งเราดูในนามของปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้เฒ่า ผู้แก่ ท่านเหล่านี้คือเป็น ผู้อำนวยการหรือครูใหญ่ในชุมชนที่เรามีปัญหานั้นคือกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่ชัดเจน ตอบสนองและส่งผลให้เกิดประโยชน์ ในชุมชนอย่างแท้จริง แม้ต่อมาการศึกษาในส่วนกลางจะมีความตระหนອງอาจ ว่าสามารถบริหารจัดการการศึกษาในชุมชนได้ดีกว่า โดยผ่านเครื่องมือที่เรียก ว่า กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับขึ้นมาเบียดบังและค่อยๆ ถอยโอกาสให้การ เรียนรู้ในชุมชนถอยไป บางอย่างก็ศิโรราบไป ทำให้การเรียนรู้ในภาคพื้นบ้าน ภาคชุมชน ค่อยๆ ถูกผลักดันให้กลบกลืนและเลือนหายไป

การศึกษาในส่วนกลางก็ไม่ได้เป็นข้อเสีย มันเป็นข้อดีในส่วนหนึ่ง และจำเป็นที่จะต้องมีในประเทศแต่ว่าทำไมไม่เอากระบวนการศึกษาของชุมชน พ่วงหรือส่งเสริมให้กระบวนการศึกษาเหล่านั้นมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น แทนที่จะผลักให้มันเลือนหายไป ทำไมไม่เอากระบวนการศึกษาซึ่งมันมีอยู่ในชุมชน เข้ามาบูรณาการ มาส่งเสริมกระบวนการศึกษาในส่วนกลางให้เป็นการศึกษาที่มีความครอบคลุม เป็นการศึกษาที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนไปด้วย

“อาตมามองว่ากระบวนการศึกษาในชุมชนจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญว่าจะเรียนรู้อะไร และอยากเรียนรู้อะไร ในฐานะที่อาตมาเป็นผู้ถูกอีสานในช่วงชีวิตเรามีช่วงไหนที่การศึกษาทำให้เราเริ่มห่างจากความรู้จักตนเอง เริ่มจะไม่ตอบใจชีวิตของเรา หรือภูมิปัญญาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่เกิดประโยชน์ เราก็เลยคิดว่าภูมิปัญญาอีสานมันมีสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เราจึงมีหัวใจที่จะมาร่วมกันคิดร่วมกันถอดองค์ความรู้ เพื่อการสืบทอด สู่เยาวชน หรือคนรุ่นต่อไป และที่สำคัญที่สุด เราต้องการผลักดันให้เครือข่ายของเรา ก้าวขึ้นสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ในนาม มหาลัทธิภูมิปัญญาแห่งอีสาน”

วิสัยทัศน์ มหาลัษณ์ภูมิปัญญาแห่งอีสาน “เกรตเป็นของครู ความรู้เป็นของเรา”

สุมาลี สุวรรณกร ประธานเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน

โครงการพัฒนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน เราต้องการ
ยกระดับจากเครือข่ายฯ ขึ้นมาเป็นมหาวิทยาลัย แต่เป็นมหาวิทยาลัย
ในเชิงสัญลักษณ์ โดยมีคณะวิชาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ ก็คือพื้นที่การทำงาน
ของเครือข่ายของเรา ซึ่งมีความแตกต่างกันในหลายพื้นที่ วิสัยทัศน์มหาลัย
ของเรา คือ ภูมิปัญญาของเรา คือการศึกษาของโลก

“เป้าหมายหลักในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้คือ นอกเหนือ
จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การถ่ายทอดข้อมูลประสบการณ์ของแต่ละเครือข่าย
แล้ว อยากจะให้องค์ความรู้ของพวกเขาที่ถอดออกมาได้ ตอบสนองการศึกษา
ที่จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต ทั้งเรื่องร่างกาย อารมณ์ สังคม

สิ่งแวดล้อม และนำไปสู่ความยั่งยืนคือการพัฒนาสู่อาชีพก่อนที่เราจะก้าวไปสู่มหาลัยภูมิปัญญาแห่งอีสานในอนาคตอันใกล้”

นอกจากนั้น สิ่งที่ตั้งใจไว้ในจังหวะก้าวของเครือข่ายฯคือมีหนังสือที่ถอดองค์ความรู้ของพวกเราทั้ง 9 เครือข่าย เป็นหนังสือ 1 เล่ม เหมือนเป็นคัมภีร์เทวดาที่สามารถเผยแพร่ไปในวงกว้างเพื่อให้คนอื่นที่สนใจเอาไปใช้ได้ รวมทั้งเอาไปเผยแพร่ไว้ในสื่อออนไลน์ เพื่อให้คนที่สนใจดาวน์โหลด หรือเข้าไปดูได้ เพื่อให้เป็นแหล่งความรู้และเป็นโรงเรียนของสังคมเช่นกัน

“การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เราสามารถเอาภูมิปัญญาของพวกเราเอาการทำงานของแต่ละเครือข่ายเอาองค์ความรู้ของเราไปแขวนอยู่ในอากาศ สื่อนำเสนอข้อมูลเข้าไปตึก ๆ เรียนรู้ด้วยการค้น จากภูเกิด แหล่งความรู้มาจากพวกเรา การหนุนเสริมกัน อนาคตคนเสพลีจะไม่ได้สนใจเนื้อหาของสื่อ แต่จะสนใจแค่เพียงว่าสื่อนั้นตอบสนองความสนใจฉันหรือไม่ แถมไม่ได้สนใจแหล่งที่มามาจากไหน แต่สิ่งไหนที่เขาสนใจ เขาจะเสพลีนั้นโดยไม่ได้สนใจผิดถูก ที่ไปที่มา ซึ่งถือเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ซึ่งปัญหานี้พวกเราคนทำงานเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมเราแก้ได้ เพราะเราจะเอาองค์ความรู้ของพวกเราให้เผยแพร่สู่สากล เพราะภูมิปัญญาของเรา คือการศึกษาของโลก”

คำนิยามของ มหาลัยภูมิปัญญาของเราคือ เอาองค์ความรู้ที่มีแต่ละเครือข่ายมาจัดการให้เป็นโมเดลที่นำไปสู่การศึกษา การเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างไร อนาคตสื่อคือ Personal Brand สื่อบุคคลจะเป็นคนที่สำคัญที่สุด พวกเราผลิตเนื้อหาแขวนในอากาศให้เด็กดึงออกมาดู มหาลัยของเราเรียนรู้โดยไม่มีเกรด เกรดเป็นของครูความรู้เป็นของเรา เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายคือการนำเอาไปใช้ประโยชน์ ที่สามารถใช้ได้กับทุกคน คนจะสนใจในสิ่งที่เขาได้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นพวกเราจะเป็นคนผลิตความรู้ เพื่อพัฒนาสู่การศึกษาที่ยั่งยืน

ไปดูเขา : เยือนเมืองน่าน

✍️ เครือข่ายศึกษาดูงานการจัดการวัฒนธรรมที่จังหวัดน่าน

ไปดูเขา : เยือนเมืองน่าน การจัดการวัฒนธรรมแบบ “น่าน” ฐานเดียวแต่หลายบทบาท

โดย พระครูบุญชยากร เจ้าอาวาสวัดไชยศรี เจ้าคณะตำบลสวาทกิ ขอนแก่น

การเดินทางร่วมคณะไปกับเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน ตามโครงการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ระหว่างวันที่ 20-22 มกราคมที่ผ่านมา นับเป็นการเดินทางที่ไกลพอสมควร กับคำว่าเหนื่อยล้าและสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขา คดเคี้ยว ทำให้คนอีสานบ้านเขาที่ภูเขาก็คงไม่ค่อยมี นาน ๆ ก็จะได้เดินทางแบบนี้ รู้สึกเหนื่อยหนักเอากการ แต่พอพิจารณาถึงงานที่ได้ไปเห็น ความเป็นคนต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรมกันแล้วต้องบอกว่า “คุ้มค่าแบบที่กินส้มตำแล้วแซบนัว” อะไรทำนองนั้น

✍ ศิลปินข้างวัดภูมินทร์ ดึงหัวใจหลักของเมืองน่าน มาสร้างอาชีพ

การเดินทางครั้งนี้ ได้มีโอกาสที่ได้ไปเห็นและเรียนรู้วัฒนธรรมของ
คนน่านใน 3 ลักษณะคือ 1. แบบในเมือง คือในตัวเมืองโดยทางราชการและ
พระสงฆ์ (วัดใหญ่) กำกับดูแลคือวัดภูมินทร์ วัดช้างค้ำและพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติจังหวัดน่าน 2. แบบกึ่งเมืองหรือขอบเมืองโดยเอกชน คือ หอศิลป์
ริมถนน ของอาจารย์วินัย ปราบริปู 3. แบบพื้นบ้านที่บริหารจัดการโดยชาว
บ้านและพระสงฆ์ในวัดประจำหมู่บ้าน คือวัดหนองบัวและชุมชนบ้านหนองบัว
อำเภอท่าลี่ จังหวัดน่านการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัฒนธรรมใน 3 มิติ
ของเมืองน่านนั้น ทำให้เกิดองค์ความรู้ มุมมองและความเข้าใจในวัฒนธรรม
ที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์การไปครั้งนี้ และจะส่งผลต่อการนำ
มาใช้ในพื้นที่ของวัดไชยศรีและชุมชนสาวะถีตลอดทั้งชุมชนอีสานอื่นๆ ที่
มีลักษณะเป็นคนใน 3 พื้นที่วัฒนธรรมคล้ายๆ กับเมืองน่านนี้ ซึ่งมีอยู่ทุก
แห่งทุกจังหวัดว่าต้องมีการสร้างบทบาท กระบวนการ ด้านศิลปวัฒนธรรม
ในพื้นที่นั้นๆ ร่วมกันอย่างไร จึงจะสามารถบูรณาการให้เกิดความเข้มแข็ง
สู่ความเป็นสุขของพื้นที่นั้นๆ เหมือนพื้นที่น่านกำลังเคลื่อนที่และเป็นไปด้วย
ลมหายใจด้านศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน

วัดช้างค้ำ

ด้วยลักษณะครบถ้วนในมิติพื้นที่และสังคมที่ได้มีโอกาสไปเรียนรู้ จึงเกิดองค์ความรู้ที่อยากจะเผยแพร่ต่อ ประกอบด้วย น่านเป็นเมืองและชุมชน สังคมวัฒนธรรมที่ชัดเจน พื้นที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ซึ่งบางครั้งวิถีชีวิตอาจจะเป็นสิ่งกำหนดรูปแบบวัฒนธรรม แต่บางครั้งรูปแบบวัฒนธรรมอาจจะเป็น สิ่งกำหนดวิถีชีวิตก็ได้ อยู่ที่สิ่งใดจะเข้มข้มลึกซึ้งกว่ากัน

ดังนั้น เราจึงจะเห็นภาพคนเมืองน่านส่วนใหญ่ มีวิถีชีวิตที่ไม่เร่งรีบเกินไป ซึมซาบกับความหมายของชีวิตอย่างมีสติ แบบที่เขาเรียกกันว่า Slow life ด้วยต้นทุนและพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมนี้เอง คงมีส่วนในการทำให้ สังคมรู้เห็นเข้าใจคุณค่าได้ชัดเจน ความตระหนักในคุณค่าดั้งเดิมมี จึงนำมาสู่การใช้ชีวิตให้สมดุลดีโยกับคุณค่านั้น เพราะทำแล้วเกิดความสุข แม้ว่า ครั้งหนึ่งพื้นที่หรือต้นทุนเหล่านี้จะถูกสร้างขึ้นมาโดยมนุษย์คือคนน่านก็ตามที อีกทั้งเมืองน่านมีการสร้างและมีกระบวนการด้านศิลปวัฒนธรรมของเมืองที่ สอดประสานกันอย่างลงตัวและบทบาทหน้าที่อย่างที่เราเรียกว่า “ฐานอันเดียว แต่หลายบทบาท” สิ่งนี้จะเปรียบเทียบให้เข้าใจชัดเจนแบบภูมิปัญญาอีสาน ก็เหมือนกับหมอลำหมู่ ที่ลำเรื่องเดียวกันแต่มีบทบาทที่ต่างกัน และทุกคน ก็เข้าใจหรือรู้บทบาทตนเองและทำได้ดี สิ่งเหล่านี้ถ้าพิจารณาให้ดี การไปน่าน ไม่ว่าจะไปที่วัดช้างค้ำ วัดภูมินทร์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน หอศิลป์ริมน่าน และวัดหนองบัวกับชุมชนบ้านหนองบัว ถึงจะต่างพื้นที่คือในเมือง ขอบเมือง หรือนอกเมืองห่างไกล เรื่องราว เรื่องเล่า ศิลปะ หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ก็จะเป็นเรื่องเดียวกันหรือสัมพันธ์กันไปมาอยู่อย่างนี้โดยตลอด เช่นเรื่องภาพ จิตรกรรมวัดภูมินทร์หรือที่วัดหนองบัว เรื่องวัฒนธรรมกิจกรรมของไทลื้อ บ้านหนองบัว ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์สิ่งที่คนเมืองน่านเคารพนับถือศรัทธา เรื่องเดียวกันหรือแนวคล้ายกัน เราไปที่หนึ่งก็จะได้รับความรู้มุมมองแบบหนึ่ง ไปอีกที่ก็จะมิมุมมอง องค์ความรู้อีกอย่าง ทำให้ยิ่งฟังก็ยิ่งรู้ ยิ่งเข้าใจไม่เบื่อ และที่สำคัญ เราเห็นถึงความชัดเจนในการใช้สื่อศิลปวัฒนธรรมของเมืองน่าน ทั้งหมด มีเป้าหมายที่คนเมืองน่านภูมิใจและใช้เป็นสะพานความสุขได้ ด้วย

ความชัดเจนนี้ เป็นจุดสำคัญต่อการนำศิลปวัฒนธรรมที่เป็นต้นทุน มาสร้างเสริมความสุขของบุคคลและสังคมนั้น ๆ

วิชัย ปราบรูป เจ้าของหอศิลป์รมาน

องค์ความรู้เหล่านี้มีมากมายกระจายอยู่ในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งร่ำรวยศิลปวัฒนธรรมมาแต่อดีตเพียงแต่อาจยังขาดการทำให้เกิดความชัดเจนจนมีพลังสามารถนำมาเป็นกระบวนการเสริมสร้างความสุขได้ในขณะที่รูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมในหลายชุมชนยังเข้าใจไม่น้อยว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ต้องกำกับ ไม่ต้องดูแลให้เป็นไปเองโดยธรรมชาติหรือแล้วแต่จะเป็นไป ความจริงไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือชุมชนสังคมเล็กใหญ่ ศิลปวัฒนธรรมต้องควรจะมีการบริหารจัดการ เพียงแต่ว่า จะบริหารจัดการโดยใครและแบบใด อาจจะไม่เป็นทางการก็ได้ ข้อนี้ เห็นได้อย่างชัดเจนคือการเข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวัดหนองบัวและชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา กระบวนการบริหารจัดการชุมชนบ้านหนองบัวนั้น ค่อนข้างเข้มแข็งแต่ยืดหยุ่น มีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและใช้ความเชื่อศรัทธา

ตลอดทั้งชนบรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมตามต้นทุนเดิมที่เห็นว่าดีมีมาก่อน นำมาผสมผสานบูรณาการกันเข้า ทั้งโดยนโยบายของรัฐและธรรมชาติของ ชุมชนเองที่อยากให้อยากเห็นชุมชนของตนมีความสุข ใช้ความศรัทธาความเชื่อ มาเป็นฐานการรวมตัว การมีศูนย์กลางหรือพื้นที่ทำกิจกรรม เมื่อมีหลักการ มีฐานมีความสามัคคีตั้งงกันแล้ว แต่ถ้าไม่มีพื้นที่พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน หรือสร้างกิจกรรม ฐานจากข้อแรกก็จะเป็นเพียงวิมานในอากาศเป็นความคิด ที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติได้ แต่ที่ชุมชนหนองบัว เลือกพื้นที่ทำกิจกรรมหรือพื้นที่ ศูนย์กลางการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและลงตัว ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งจุดสำคัญ มากจุดหนึ่งคือวัดหนองบัว และการรู้จักปรับนโยบายรัฐมาเป็นนโยบายชุมชน

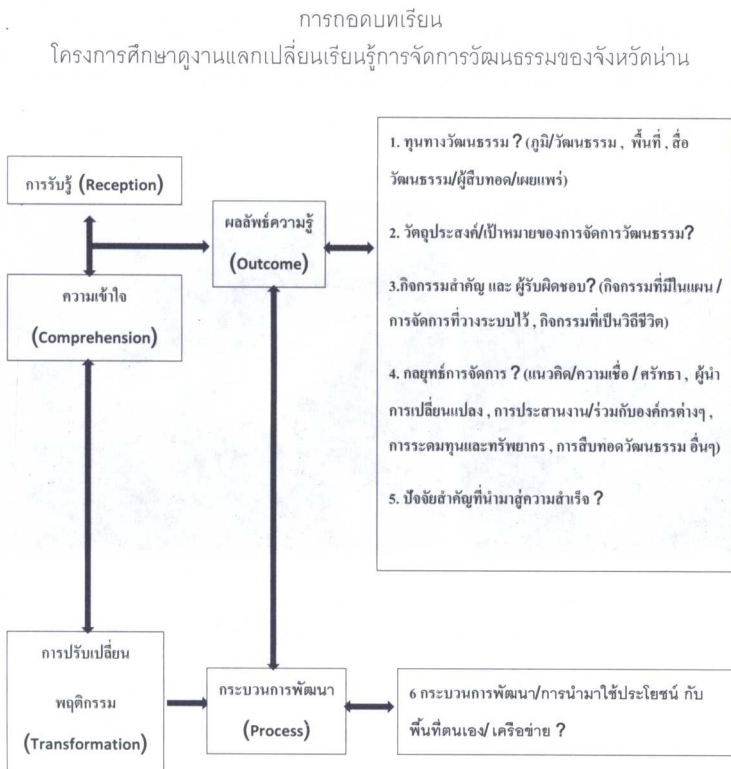

ชุมชนหนองบัว อ.ท่าวังผา

ข้อนี้ถือว่าเป็นปัญหาการพัฒนาของภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นมาโดยตลอด แม้รัฐจะพยายามสร้างกลไกมาแก้ปัญหาทั้งเชิงนโยบายและการบริหาร ตามนโยบาย การได้รับฟังและเรียนรู้การบริหารจัดการเรื่องนี้ของชุมชนชาวบ้าน หนองบัว อำเภوتاวังผา ดูจะเป็นแสงสว่างของปัญหาที่คิดว่าพอมีทางออก โดยชุมชนหนองบัวจัดการกับปัญหานี้ได้ค่อนข้างดี คือ การสร้างนโยบาย

ให้เกิดความชัดเจนในชุมชนร่วมกันเสียก่อน ไม่ใช่ไม่มีเป้าหมายอะไร พอมีนโยบายงบประมาณมาที่ก็คิดที จึงทำไปแบบตาบอดคาล้ำข้าง ถูกบ้างผิดบ้าง ไร้ความชัดเจน

จากความรู้ที่ได้ในครั้งนี้ ทำให้เห็นว่า ในชุมชนต่าง ๆ ทั้งอีสานและภาคอื่น บางครั้งอาจใช้งบประมาณและนโยบายส่วนกลางหรือจากภาครัฐ ไม่เกิดผลเต็มที่จนถึงหมดไปแบบไร้ประโยชน์ ถ้าสามารถนำแนวคิดจากชุมชนหนองบัวไปปรับใช้ได้ ก็อาจใช้สิ่งที่มีที่เป็นอยู่แล้ว แต่อาจเกิดประโยชน์เสริมการพัฒนาสู่กระบวนการสร้างเสริมความสุขเพิ่มขึ้นได้

ดูเขาแล้วเราได้อะไร?

การถอดองค์ความรู้ การไปศึกษาดูงานของเครือข่าย ที่ จ.น่าน
ดร.รุ่งอรุณ บุญสายันต์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการดัดศักยภาพของชุมชน นำ
มาใช้พัฒนาเพื่อต่อยอดในพื้นที่ ได้สร้างแผนผังการถอดบทเรียนให้แก่เครือข่าย
ข่ายได้นำไปใช้ โดยอาศัยการรับรู้ การเข้าใจ และนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง

ซึ่งการรับรู้และการเข้าใจจะมีผลลัพธ์ความรู้ที่เกิดขึ้น 5 ประการ
คือ ทูทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ กิจกรรมสำคัญผู้รับผิดชอบ กลยุทธ์การ
จัดการ และ ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ ซึ่งทุกเครือข่ายจะต้องร่วมกันถอดบท
เรียนจากการศึกษาดูงานที่น่าน ก่อนจะนำไปใช้ถอดบทเรียนเครือข่ายตัวเอง
ตามวิธีการ การถอดบทเรียนที่ ดร.รุ่งอรุณได้นำเสนอ

 เครือข่ายร่วมประชุม เพื่อถอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการไปดูงาน

ผศ.ดร.ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์ เลขาธิการเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรม ชุมชนอีสาน ได้กล่าวถึงการศึกษาดูงานที่จังหวัดน่านว่า เมืองน่านมีความสัมพันธ์ด้านประวัติศาสตร์ร่วมกับสุโขทัยมาตั้งแต่เริ่มแรก และระยะต่อมายังอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลชัดเจนผ่านรูปแบบศิลปะของชาวเมืองน่าน สืบเนื่องจากการได้รับอิทธิพลรูปแบบศิลปะจากนครรัฐสุโขทัย นับแต่เริ่มมีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 20 จนเมื่อตกเป็นเมืองขึ้นของล้านนารูปแบบศิลปะจึงผสมผสานรูปแบบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะล้านนาระหว่างต้นพุทธศตวรรษที่ 21 เห็นได้จาก รูปแบบพระพุทธรูป และสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนา แต่อย่างไรเสียคนท้องถิ่นในเมืองน่านเองก็มีสำนึกว่าตนเองมีเชื้อสายหลวงพระบางล้านช้างอยู่นั่นเอง ดังปรากฏผ่านประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อของชาวบ้านโดยทั่วไป

ปัจจุบันเราจะเห็นการฟื้นฟูความทรงจำในอดีตผ่านกิจกรรม และพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงสถานที่ทางประวัติศาสตร์ก็ถูกยกขึ้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันแสดงถึงความภาคภูมิใจของชาวเมืองน่านผ่านประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตมากกว่า 700 ปี ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะทำให้เห็นถึงการบริหารจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในฐานะเป็นทุนวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในการพัฒนาเมือง จากความภาคภูมิใจมาสู่การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากเมืองที่อยู่หุบเขาห่างไกล เป็นที่สนใจของผู้คนให้มาเยี่ยมเยือน รวมทั้งคณะของเราด้วย คำถามที่ชวนให้คิดเมื่อมาศึกษาดูงานครั้งนี้ คือการพัฒนาเมืองนี้มีรูปแบบหรือวิธีการบริหารจัดการแบบใด เพราะในช่วงที่เราเข้าไปศึกษา อาจจะสัมผัสได้เพียงสิ่งที่เป็นผลของการพัฒนาเท่านั้น แต่เราจะไม่เห็นตัวกระบวนการ อุปสรรค ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาในการพัฒนาเลย ประเด็นที่สังเกตเห็นอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนเมืองสู่เมืองน่าเที่ยวนี้ เห็นว่าผู้ที่มีบทบาทมากคือกลุ่มที่เป็นลูกหลานของเจ้าเมืองหรือชนชั้นสูงในเมืองน่าน และรวมถึงนักธุรกิจ

ทั้งจากภายในและภายนอกพื้นที่ อาจจะใช้ด้วยความภาคภูมิใจในในมรดกของตน หรือผลประโยชน์จากการเห็นโอกาสในการนำมาพัฒนาก็ตามแต่ ทว่าก็เป็นเพียงข้อสังเกตผิวเผินในเวลาอันจำกัดเท่านั้น เพราะถ้าจะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการจริง ๆ แล้วคงต้องได้เรียนรู้อีกมาก โดยเฉพาะเบื้องหลังของการพัฒนาว่ากว่าจะเป็นเมืองน่าอยู่ในวันนี้ได้มีปัจจัยแห่งความสำเร็จอะไรบ้าง และที่สำคัญถ้าจะนำกรณีศึกษานี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นจะต้องพิจารณาถึงเหตุปัจจัยอย่างไรบ้าง

ปรีชา การุณ จากเครือข่ายคณะหมอลำหุ่นเด็กเทวดา อ.นาหวาด จ.มหาสารคาม บอกว่า การดูงานครั้งนี้ทำให้เกิดการเปรียบเทียบหมู่บ้านหนองบัว จ.น่าน กับพื้นที่ที่ตนเองทำงานอยู่คือหมู่บ้านหนองโนใต้ อ.นาหวาด จ.มหาสารคาม ซึ่งหมู่บ้านหนองบัวนั้นเป็นหมู่บ้านเปิดรับนักท่องเที่ยว ส่วนหมู่บ้านหนองโนใต้ไม่ใช่พื้นที่การท่องเที่ยวโดยตรง เคยมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัย มหาสารคามเสนอเรื่องการเปิดโฮมสเตย์ แต่ตนเองมองว่าเป็นเรื่องที่ยากซึ่งไม่ได้มุ่งหวังให้ได้ผลในด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่อยากให้ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างมีกระบวนการ พอไปเห็นว่าหมู่บ้านหนองบัวมีกลุ่มเครื่องจักสาน หมู่บ้านมีความสะอาด ก็แนะนำโมเดลนี้มาใช้ในหมู่บ้านซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรมแล้ว ไม่ว่าจะเป็นโรงละครหุ่น หรือการจักสานของคนในชุมชน ซึ่งคนที่ไปดูงานด้วยพอเขาไปเห็นทั้งหอคิลป์ริมหน้า หรือบ้านหนองบัวมัน ถูกชูให้เห็นคุณค่าของศิลปะ เขาก็มั่นใจ อยากทำบ้างและเริ่มลงมือไปบ้างแล้ว เพราะว่าก่อนหน้านั้นตัวชาวบ้านไม่ได้ชัดเจนเรื่องของศิลปะ เรื่องภูมิปัญญาสักเท่าไร พอเขาได้ไปเห็น จึงทดลองทำก่อนว่าอย่างนี้มันจะไปได้ในทิศทางไหน ไม่แน่ว่ามันจะเกิดกิจกรรมหรือพื้นที่แบบน่าอยู่หรือเปล่าแต่ก็จะทดลองทำไปก่อน

วิadhanะ สมานสวน ผู้ใหญ่บ้านแสงลงพัน อ.เมือง จ.สุรินทร์ จากกลุ่มเด็กรักป่า บอกว่า ได้มองเห็นความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และได้เห็นว่าหมู่บ้านหนองบัวนั้นมีการจำหน่ายสิ่งมีนมนาน้อยมากซึ่งคิดว่าน่าจะส่งผลให้

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่ไม่ค่อยมีปัญหาด้านอาชญากรรม และอีกประเด็นหนึ่งคือเห็นว่า จ.น่าน ได้นำเอาสิ่งที่มี เช่น วัฒนธรรม วัฒนากรรม ผาผนัง มาใช้ประโยชน์ หากบ้านเรานำสิ่งที่มี เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ความเชื่อ มาใช้บ้างก็อาจนำมาซึ่งการพัฒนาได้

พระครูวิสันต์ สิริปัญญา เครือข่ายสื่อพื้นบ้านสร้างสุขดนตรีวัยใส จ.สุรินทร์ บอกว่า มองไปในประเด็นของวัฒนธรรมด้านดนตรีพื้นบ้าน หลังจากที่ได้ชมการแสดงดนตรีพื้นบ้านของเมืองน่านพบว่า เมืองน่านมีการนำดนตรีมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการได้เป็นอย่างดี มีพื้นที่ มีโอกาสสำหรับตอบสนองต่อกลุ่มคนทำงาน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ จ.สุรินทร์เองก็มีกันตรึม มีองค์ประกอบครบทั้งเรื่องของความไพเราะ เครื่องดนตรี ประวัติความเป็นมา แต่ไม่มีพื้นที่แสดงออก เวลาแสดงกันตรึมคนมักจะรับรู้รับฟังโดยขาดการเข้าใจความหมายหรือที่มาเพราะไม่มีโอกาสและพื้นที่ในการแสดงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่เหมือนช้างหรือผ้าไหมที่มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งตรงนี้ก็อาจเป็นผลมาจากผู้สนับสนุน เช่น หมู่บ้านที่มองโอกาสเชิงพาณิชย์มากกว่า คือหากไม่ได้ผลตอบแทนชัดเจนก็ไม่ร่วมมือลงแรง ตอนนี้องค์กรจึงมีโอกาสรื้อฟื้นในลักษณะวงดนตรีที่แสดงตามงานมากกว่า หากมีมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาหรือศูนย์กลางอย่างเครือข่ายเด็กรักป่า เครือข่ายเพลงกันตรึมก็พร้อมที่จะเข้าร่วม

สมชัย คำเพราะ จากเครือข่ายเยาวชนชนดนตรีภาคอีสาน อ.เมือง จ.ขอนแก่น บอกว่า ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาดูงานที่จังหวัดน่าน แต่ได้ส่งตัวแทนไปเข้าร่วม ซึ่งตัวแทนก็ได้กลับมาสะท้อนผลการศึกษาดูงานให้ฟัง สามารถสรุปได้ว่าเมืองน่านมีอะไรคล้ายคลึงกับกลุ่มอ.บ้านผือ จ.อุดรธานี โดยเฉพาะที่ภูพระบาท ตรงที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนกัน มีกลุ่มชาติพันธุ์เหมือนกัน น่านมีกลุ่มไทลื้อ ส่วนภูพระบาทมีไทพวน ผู้คนสองกลุ่มนี้เหนียวแน่นเหมือนกัน ทั้งยังโดดเด่นเรื่องผ้าเหมือนกันอีก แต่เมืองน่านมีกระบวนการจัดการชัดเจน ภูพระบาทยังไม่มี เนื่องจากยังไม่มีตัวผลิตผลชัดเจนอย่างเครือข่ายอื่น เช่น กลุ่มหมอลำหุ่น แต่ในเรื่อง เมือง 3 ดินนั้นมีครบ จึงคิดว่าแนวทางที่

สามารถจะทำได้ต่อไปก็คือพัฒนาผลิตภัณฑ์ น่าจะสร้างผลิตภัณฑ์ผ้า ที่มีลวดลายเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ สถานที่ทอลายภูพระบาท เพื่อนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปต่อไป

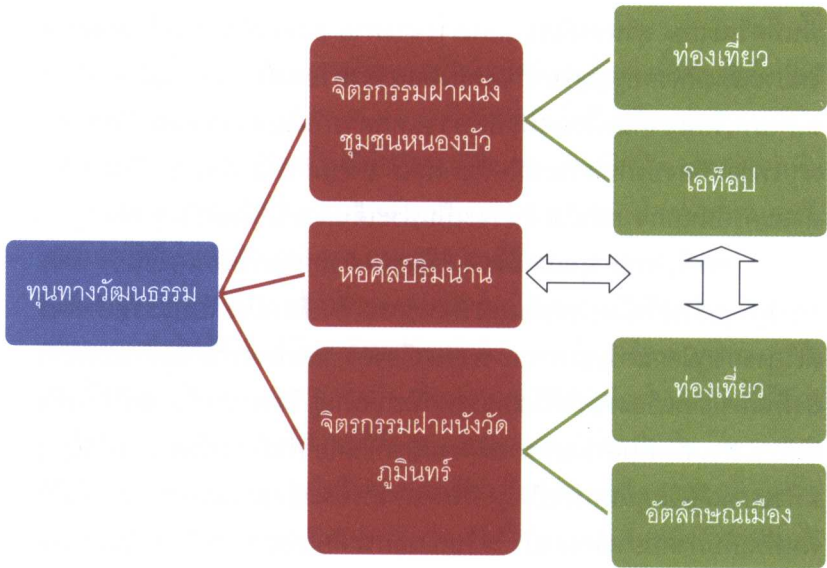
พระครูบุญชยากร เจ้าอาวาสวัดไชยศรี ที่ปรึกษาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสาน บอกว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในเมืองน่าน แต่ความสำเร็จทางวัฒนธรรมที่ว่านี้ไม่มีค่านิยมที่ชัดเจน ไม่มีตัวชี้วัด เพราะเราเห็นจากหน้าฉาก แต่เราไม่รู้เลยว่าหลังกระบวนการเป็นอย่างไร ชุมชนหนองบัว อาจได้เปรียบในเรื่องการจัดการ กระบวนการที่ชัดเพราะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน สามารถขับเคลื่อนได้ง่าย แต่จะขาดความสัมพันธ์ในระดับกว้าง เช่น มหาวิทยาลัยต่างจากวัดไชยศรีที่เปิดให้มหาวิทยาลัยหรือใครก็ได้เข้ามาศึกษา เพราะฉะนั้นถ้าให้ค่านิยมกับคำว่าความสำเร็จ ที่จะทำมหาลัญญ์มณีปัญญาอีสานได้ก็ต้องเข้าใจความสำเร็จให้ได้ เพราะจะต้องชวนคนมาร่วมมือในอนาคต โดยมุมมองของพระครูนั้นหวังว่ามันจะไม่มีความสำเร็จในวัฒนธรรมจริง ๆ แบบนั้นเพราะความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับมุมมองหรือความเข้าใจ อีกประเด็นหนึ่งคือหัวขบวน เช่น เมืองน่านมีหัวขบวนคือวัดภูมินทร์ไม่ว่าจะไปหอศิลป์หรือชุมชนหนองบัว ก็จะต้องโยงวัดภูมินทร์เข้ามา แต่ขอนแก่นยังไม่มี วัดหนองแวง พระธาตุขามแก่นก็ยังไม่หนักแน่นพอ แต่ที่วัดไชยศรีใช้วิธีนี้คือมีลินไชเป็นหัวขบวนซึ่งมันจะดึงวัฒนธรรมอื่นเข้ามาเอง เช่นบุญข้าวจี หากตั้งคณะ สาขาก็สามารถตั้งคณะลินไชศาสตร์ได้เลย เพราะเปิดกว้างและมีองค์ประกอบด้านการเผยแพร่พร้อมแล้ว

เจริญพงศ์ ชูเลิศ เครือข่ายเยาวชนชนนึ่งักต่อโพธิ์ศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ ไม่ได้ไปร่วมศึกษาดูงานที่เมืองน่าน แต่จากการติดตามก็ทำให้เห็นภาพชัดขึ้นเหมือนได้ไปด้วย มันมีมุมมองที่ทำให้เราได้คิดวิเคราะห์ตามไปด้วย ทำให้ได้เทียบเคียงพื้นที่ที่เราทำงานคือการฝึกหนังประโมทัยให้เยาวชน ที่บ้านดงบัง อ.นาขูน จ.มหาสารคาม โดยเทียบกับทางวัดนี้คือวัดไชยศรีด้วย โดยที่ อ.นาขูนเองมีเรื่องราวของลินไชบนลิม มีการเข้ามาร่วมมือจากทางมหาวิทยาลัยเหมือนกัน

แต่ก็ยังคงต่างกันอยู่มากในเรื่องกระบวนการ น่าจะยังขนาดตัวเชื่อมที่เชื่อม
สิ่งดีในชุมชน วัฒนธรรมเข้ากับชุมชน ซึ่งต้องหาต่อไป บางวัฒนธรรมใน
พื้นที่ศรีสะเกษ สุรินทร์ก็เริ่มเลือนรางจางหาย อาจจะต้องกลับไปตามหาดู
ในประเด็นที่พระครูบุญชยากรพูดถึงคือสาขาหรือคณะลินไซนั้นน่าจะมีการ
ถอดบทเรียนจากลินไซแต่ละที่ที่อาจแตกต่างกันในด้านรายละเอียดออก
มา เพราะที่ตึงบังคับกับสภาวะก็มีบริบทต่างกัน รวมถึงเมื่อได้พูดถึงเรื่องบุคลิก
ตัวละครอื่นนอกจากลินไซ ก็น่าจะเป็นประเด็นสำหรับพื้นที่อื่น ๆ เช่น

ดร.รุ่งอรุณ บุณสายัณห์ ได้สรุปการถอดบทเรียนครั้งนี้ว่า จาก
การพูดคุยร่วมกันในประเด็นภูมิวัฒนธรรม ซึ่งเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์
มีเรื่องของภูมิศาสตร์และกายภาพ เช่น เรื่องความสะอาดหรือพื้นที่ปลอดจาก
สิ่งมีนเมา ส่วนเรื่องของวิถีวัฒนธรรมก็มีชาติพันธุ์ วัฒนธรรมชั้นสูงเป็นตัวขับเคลื่อน ส่วนพื้นที่ในความหมายชัดเจนมากขึ้นคือ พื้นที่ทางวัฒนธรรมใหญ่ ๆ
มีหัวขบวนคือวัดภูมิรินทร์ที่เป็นทุกที่จะกล่าวถึงและเชื่อมกับเรื่องหนองบัว เป็น
พื้นที่ระดับภาคอย่างหนองบัว ได้รับการยกระดับโดยภาครัฐ มีคนเห็นโอกาส
เช่น หอศิลป์ริม่าน เกี่ยวข้องทั้งหมด เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ ส่วนเป้าหมาย
เครือข่ายเรียนรู้ได้ดีมาก คือสามารถนำสิ่งที่ไปศึกษาดูงานมาเทียบเคียงกับ
เครือข่ายหรือพื้นที่ตัวเองซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาต่อไปได้ แต่ละเครือข่าย
ต่างก็ได้แนวทางมาพัฒนาหรือเพิ่มเติมให้พื้นที่ทำงานของตัวเอง

ศักยภาพของจังหวัดน่าน

ถอดองค์ความรู้ดูงานเมืองน่าน

ประโยชน์จากการดูงาน	การนำไปใช้
- ได้แรงบันดาลใจในการใช้วัฒนธรรมขับเคลื่อนเมือง	- นำแรงบันดาลใจไปพัฒนาการทำงานในพื้นที่
- ฟังเรื่องเล่าประวัติศาสตร์จากนักวิชาการและคนท้องถิ่น - ได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองน่านในหลากหลายมิติจากนักศิลปะ นักวัฒนธรรม นักวิชาการ ตลอดถึงประชาชนชาวเมืองน่าน	- กระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาพื้นที่เพื่อต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ประโยชน์จากการดูงาน	การนำไปใช้
- กระชับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เครือข่ายภายในและภายนอก	- จัดการข้อมูลภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้ เด่นชัดเหมือนที่ จ.น่าน
- มัคคุเทศน์น้อยสามารถนำเสนอเรื่อง ราวพื้นถิ่นได้ดี - ได้เห็นถึงศักยภาพของมัคคุเทศน์น้อย ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ	- ปรับระบบการทำงานของพื้นที่ตนเอง ให้มีประสิทธิภาพ
- เรียนรู้วิถีชุมชน ผ่านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น การแต่งกายแบบพื้นถิ่น ของคนจังหวัดน่าน ตลอดจนระบบความ สัมพันธ์ของคนในเมืองน่าน	- สร้างการมีส่วนร่วมกับเยาวชนคนรุ่น ใหม่ในพื้นที่
- การพัฒนาสินค้าโอท็อปของพื้นถิ่นใน การจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว	- เชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยว พร้อมผลักดันให้เกิด พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
- การจัดการหอศิลป์แบบภาคเอกชน รูปแบบการจัดการหอศิลป์ร่วมสมัยของ เอกชนที่เชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรม	- นำเอาความรู้ไปจัดการหอศิลป์ของ ตนเอง
- การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้วิถีพื้นถิ่นมา จัดการ เช่น อาหารพวงแกง	- ดึงศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการ ท่องเที่ยว

ฟังครู : เรียนกับครู รู้แบบเด็ก

การประเมินศักยภาพของตนเองนั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ในการจะเอาชนะ หรือการทำอะไรสักอย่างให้สำเร็จ ดังภาษิตจีนที่ว่า รู้ร้อยชนะร้อย หากรู้และมองเห็นศักยภาพของเรา การจะเดินหน้าต่อไปก็จะสามารถวางแผนอย่างเห็นเป้าหมายได้ชัดเจน

หากเราอยากจะเป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบ เราต้องประเมินศักยภาพ ข้อดีข้อเสียของการศึกษาในระบบด้วยเช่นกันว่าดี หรือไม่ดีอย่างไร เราถึงจะเอาสิ่งที่มีไปอุดรอยรั่วของการศึกษาในระบบได้ จึงเป็นที่มา ที่ได้เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในระบบและเป็นความบกพร่องจนต้องหาวิธีการเติมเต็มด้วยการศึกษานอกระบบในชื่อ โรงเรียนขอบฟ้ากว้าง อย่าง อาจารย์สายชล สิงห์สุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนหนองวัด มามองการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ฟัง เพื่อจะเป็นแนวคิดในการก้าวเดินของ महाลัยภูมิปัญญาแห่งอีสาน

 อาจารย์สายชล สิงห์สุวรรณ

ปัจจุบันนี้ทุกอย่างเปลี่ยนไปหมด แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนคือห้องเรียน ครูเก่า ๆ เขาอยู่กับตรงนั้นมาไม่รู้จะเปลี่ยนอย่างไร ทำให้เป็นเพราะระบบ การพัฒนาครูยังไม่มีประสิทธิภาพและของเมืองไทยถ้าเป็นเรื่องการประเมิน ติดตาม มันไม่เคยได้ผล สิ่งที่สำคัญที่ 21 ต้องการแต่ตอนนี้บรื่องหมด คือเรื่องการอ่านออก เขียนได้ เป็นทั้งโลกตัวหลักคือ เทรนด์โลกในศตวรรษ ที่ 21 ต้องการให้คนอ่านออกเขียนได้ ให้คิดคำนวณได้ แต่เราจะไปถึงไหม? ประเด็นท้าทายในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. การคิด คิดอย่างแยบยล คิดแก้ปัญหา
2. การคิดสร้างสรรค์ โลกทุกวันนี้เน้นเรื่องนวัตกรรมมาก นวัตกรรม ไม่ต้องมีอุปกรณ์เครื่องมือ สิ่งที่เราคิดสร้างขึ้นใหม่ก็เป็นนวัตกรรมทางการ ปฏิบัติได้เช่นเดียวกัน เช่น การทำหุ่นมีวิธีการที่อื่นไม่มี โดยการลอกเลียนแบบไม่เรียกว่านวัตกรรม นวัตกรรมต้องนำของเดิมมาเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีใด วิธีหนึ่ง ที่เป็นของเราเองและปรับปรุงขึ้นมาด้วยวิธีการใหม่
4. ต้องมีความร่วมมือกัน ไม่ใช่แค่มีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมซึ่ง ทั้งโลกบกร่องเหมือนกัน
5. การสื่อสารพูดกับคนให้รู้เรื่อง แต่สมัยนี้ไม่ค่อยพูดเพราะใช้วิธีการ พิมพ์แทน การสื่อสารแบบมนุษย์ลดน้อยลง เราบกร่องเรื่องความสามารถ ด้านนี้
6. ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง
7. ต้องการทักษะทางด้านอาชีพทุกด้าน ตอนนี้สังคมทั้งโลกบกร่อง เพราะคนไม่อยากจะทำอะไรที่ลำบาก คนมีเครื่องมือช่วย ความสามารถของ มนุษย์ก็เริ่มหมดไป
8. ทักษะของการเรียนรู้ใช้คำว่า Learning แทน study คือเรียนแบบ ครูสอนในระบบการศึกษาแต่ Learning หมายถึงการเรียนรู้
9. คุณธรรมจริยธรรมคุณสมบัตินหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ก่อนที่จะมีตรงนี้ขึ้นมาเกิดความล้มเหลวทางการศึกษา อุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เริ่มเปลี่ยนยุคไป นักวิชาการทั่วโลกคุยกันว่าถ้าเป็นแบบนี้แล้วจะทำอย่างไร จึงกำหนดเป็น 3 R 7 C ขึ้นมา มนุษย์ในศตวรรษนี้จะต้องมีทักษะเหล่านี้ถึงจะอยู่รอดได้ สิ่งที่เราอยากให้นักเรียนมีในอนาคตเราอยากให้นักเรียนมีวิถีของการคิด ทำอะไรไม่ว่าจะใช้ความคิดเป็นที่ตั้ง คิดก่อนมีระบบคิด คิดต่าง ๆ หลายวิธีให้มีวิถีของการคิดมีวิถีของการทำงานจะทำงานอะไร มีกระบวนการทำงานที่จะต้องทำอะไรก่อน วางแผนอย่างไร ขั้นตอนก่อน หลังอันไหนมีความสำคัญที่จะต้องทำก่อน ต้องร่วมกับใครหาวัสดุอุปกรณ์อะไรต้องมีความคิดว่า ทั้งหมดนี้ต้องใช้สอนในห้องเรียนด้วย การใช้เครื่องมือทำงานเป็นเครื่องมือปัจจุบันนอกจากใช้เครื่องมือทำงานเป็นแล้วทักษะการดำรงชีพจะอยู่อย่างไร

ลักษณะการจัดการเรียนรู้

1. รูปแบบการเรียนรู้ ของนักเรียนที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย
2. ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดองค์ความรู้ของตนเอง
3. โลกต้องการผู้เรียนซึ่งมีวินัย ยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
4. ข้อมูลทวีขึ้นเป็น 2 เท่า ทุก ๆ 10 ปี จึงต้องใช้วิธีสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน
5. กฎเหล็กของการศึกษาที่ว่า “ระบบเข้มงวดจะผลิตคนที่เข้มงวด” และ “ระบบที่ยืดหยุ่นจะผลิตคนที่รู้จักคิดยืดหยุ่น”
6. สังคม ท่วมข้อมูล การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในหลาย ๆ สถานที่
7. รู้ลึก (Deep Learning) จำเป็นกว่ารู้กว้าง ผิวดิน (Shallow Learning)

ครูต้องทำหน้าที่มากกว่าสอนรายวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบ เราต้องดูชีวิตของเด็กด้วย ต้องทำหน้าที่มากกว่าสอน ครูต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นโค้ช ต้องพาเด็กท่องโลกแห่งการเรียนรู้ นำเขาไปหาแหล่งเรียนรู้จริง การลงไปสัมผัสและทำเองครูต้องรู้มากกว่ารายวิชาที่ตัวเองสอนต้องรู้จักเชื่อมโยงไม่ใช่สอนเป๊ะๆ ไม่ออกนอกกรอบเลย ต้องรู้ว่าที่ครูสอน พาเด็กทำกิจกรรมสอนเพื่ออะไร วันนี้เราจะเรียนเพื่ออะไร เรียนด้วยวิธีไหน เรียนแล้วจะได้อะไร และวิชานี้ไปเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง

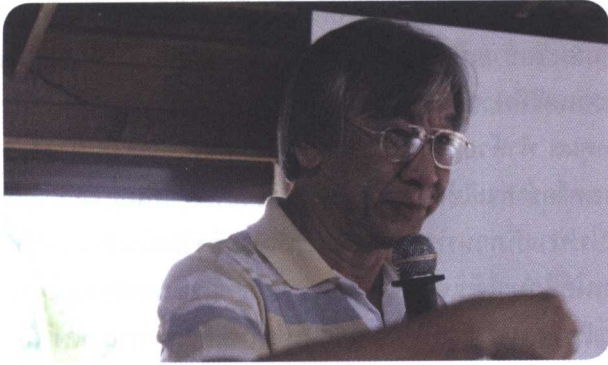
"ครู 'ปกติทั่วไป' ได้แค่ 'บอกเล่า'
ครู 'ที่ดี' ทำหน้าที่ 'อธิบาย'
ครู 'ที่เหนือกว่า' ใช้วิธี 'แสดงให้เห็น'
ส่วนครูที่ 'ยิ่งใหญ่' นั้น
'สร้างแรงบันดาลใจ' "

ศตวรรษที่ 21 ต้องการให้การจัดการเรียนรู้จะต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เชื่อมโยง มีความสัมพันธ์กับชีวิตเด็ก สัมพันธ์กับเนื้อหาอื่น ๆ กับประโยชน์ที่เขาจะได้รับการสอนจะต้องเป็นขั้นเป็นตอน และมีกระบวนการที่เป็นไปตามลำดับที่ผู้เรียนสามารถจะมีส่วนร่วมได้ บูรณาการไปกับเครื่องมือครูต้องสร้างแรงบันดาลใจจากสิ่งที่ครูสอนทำให้เด็กไปต่อยอดเติมเต็มชีวิต

ของเขาได้ สิ่งที่สำคัญ ครูต้องเข้าใจศักยภาพของทรัพยากรที่เรามี สิ่งที่เราจะต้องเพิ่มใน ศตวรรษที่ 21 และเราเองทำงานกับเด็กและเยาวชน คือทักษะการตั้งคำถามให้เด็กคิดมากขึ้น ให้เด็กคิดไปถึงระดับคิดสังเคราะห์ วิเคราะห์ วิจัย คัดสรรสร้างสรรค์สร้างประโยชน์กับสังคมจะตั้งคำถามแบบไหน คำถามต้องติดอยู่กับปากเราตลอดเรา สิ่งที่เราจำเป็นจะต้องรู้ เราต้องฝึกเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยเพราะเราจะต้องสื่อสารกับคนทั้งโลก เราเป็นมหาลัทธิภูมิปัญญา เราอยากให้คนทั้งโลกมาเรียนรู้กับเรา ภาษาอังกฤษจึงจำเป็นเพื่อให้คนเข้าถึงเรา มากขึ้น

ฟังครูนักพัฒนา : “การศึกษาไม่ต้องการรู้เยอะ แต่รู้แล้วเอาไปใช้ได้เลย”

✍️ ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก คณະมนษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในขณะที่การจัดการเรียนรู้นั้น ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก คณະมนษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น บอกว่า การศึกษาการเรียนรู้ต้องปรับตัว เราไม่ได้ต้องการรู้เยอะ แต่ต้องการรู้แล้วเอาไปใช้ได้เลย รู้แล้วทำได้ไหม? เรื่องการศึกษาจะนำไปสู่ความยั่งยืน การศึกษาเริ่มต้นก็ไม่มีความสุขแล้ว ในการเข้าไปเรียนอยู่ในระบบแต่จริง ๆ เราต้องทำให้โรงเรียนมีความสุข ครูฝ่ายปกครองไม่ต้องไปตำเด็กให้เอาเรื่องดีๆ มาพูดหน้าเสาธงทุกเช้า เด็กเขาตั้งใจมาโรงเรียนแต่เช้าพอมาถึงความอยากเรียนหายเลย เลิกเถอะ ทุกโรงเรียนต้องช่วยกันพูด ฝ่ายปกครองเป็นฝ่ายที่มองโลกในแง่ร้าย ทำให้การศึกษาในระบบเกิดความทุกข์

ครูในโรงเรียนหลายคนจะระเบียบ มีการศึกษาอีกแบบที่สร้างความสุขให้กับนักเรียน เพื่อที่จะเปลี่ยนการศึกษาไม่ให้เป็นความทุกข์ไม่ให้เป็นเรื่องร้ายทำให้เป็นเรื่องมีความสุขคือการศึกษาทางเลือก เป็นการศึกษาที่ไม่ได้จับเด็กเข้าห้องเรียน ตอนนี้อยู่เรียนจากออนไลน์การศึกษาไม่เหมือนเดิมแล้ว การศึกษาแบบนี้อยู่ที่ทัศนคติทุกคน พวกเราที่ทำงานจะเอาเรื่องที่เราทำไปสู่ระบบการศึกษาทางเลือก พวกเราต้องทำทัศนคติเชิงบวกก่อน เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านไม่ใช่ความทันสมัยแบบตะวันตก ทำเรื่องคุณค่า จิตวิญญาณข้างใน ต้องทำทัศนคติเรื่องนี้ให้ดี และต้องต่อสู้กับทัศนคติที่มองเรื่องนั้นว่าเฉย

สมองซีกซ้ายเป็นการคิดแบบเหตุผลคิดวิเคราะห์ ซีกขวาเป็นสุนทรียะ เป็นศิลปะดนตรีที่พวกเราเล่น ใช้สมองซีกขวาเยอะ ใช้อารมณ์ สุนทรียะไม่ได้มาใช้เหตุผล ทำด้วยจินตนาการ การศึกษาที่ดีที่สุดคือใช้สมองทั้งสองซีกให้ได้ ความรู้ของเครือข่ายจะให้ความรู้อะไรกับใคร เป็นโค้ชเป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำ เขาให้เขาไปทางที่ท่านทำ ความรู้ที่ท่านมีมีเรื่องอะไรบ้าง แคร่รู้ทำไม่มีความรู้อ่านได้ศึกษาได้ แต่ต้องมีความชำนาญทักษะเทคนิคคือต้องทำเป็นทำจนชำนาญเช่น เล่นกันตรึมจนชำนาญ ไปที่ไหนก็สามารถแสดงได้ทำให้คนดูสนใจ ต้องมีทักษะเทคนิคให้คนไปสนใจ

ทักษะเทคนิคศิลปะ ศิลปะในการชักจูงดึงเขามาเป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องเรียนแล้วทำพวกเราจะทำให้ไปสู่ความยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามผลักดันให้เขาเข้ามาจะนำไปสู่ความยั่งยืนได้แต่มันจะไม่ยั่งยืนเลย ถ้าเราบริหารจัดการไม่เป็น เรื่องการศึกษาเกี่ยวกับใครบ้างหัวใจสำคัญอยู่ที่ครูนักเรียนหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนหรือผู้บริหารคิดว่าอยู่กับใครที่จะทำให้คนเป็นคนดี เก่ง มีคุณธรรมคิดเป็นวิเคราะห์เป็นเขียนเป็นอ่านเป็น หัวใจสำคัญคือใคร สำคัญที่สุดคือครูพวกเราจะเป็นครู ครูแปลว่าหนัก อาจารย์แปลว่าสอนให้ทำเป็นแค่นั้น ครูคือการสร้างคนให้เก่งดีมีคุณธรรม การศึกษาเราที่ผิดพลาดคือคนเก่งก็เก่งไปเลย ชนบทแบบเราอ่านหนังสือไม่ออกครูคนสอนก็เก่งไม่เท่ากัน

ครูต้องมีศิลปะการชักชวนคน พวกเขาต้องอยู่ในโลกพอเพียงที่ไม่ถูก
วัตถุนิยมมาครอบงำ ถ้าอยากร่ำรวยจะทำเรื่องนี้ไม่ได้ นักเรียน เราไม่สามารถ
หาผู้เรียนศิลปะวัฒนธรรมไม่ใช่คนทั่วไป คนที่มาเรียนจะต้องเป็นศูนย์กลาง
เราต้องสร้างให้เขามีความสุขในเรื่องศิลปะวัฒนธรรมต้องสร้างแรงบันดาลใจ
ให้เขา รู้สึกว่าเล่นกันตรึมมันดี ต้องเลือกนักเรียนที่มีความสนใจก่อนจะหา
อย่างไร ต้องไปชักชวนเขามา ต้องไปสร้างความสนใจให้ได้ว่าศิลปะวัฒนธรรม
มันดีต่อความเป็นมนุษย์ของคุณอย่างไร มันช่วยให้เห็นคุณค่าอย่างไร ช่วยให้
คุณเห็นคุณธรรมจริยธรรมความพอเพียงอย่างไร ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในการ
ต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บได้อย่างไร เมื่อคุณสามารถชวนเขาได้แล้วก็เปิดให้
เค้าค้นหาตัวเองเราเปิดได้ทั้งสองอย่างไปหาคนชักชวนโดยตรงเปิดรับสื่อทุก
ช่องทางได้หมด

เรื่องนี้ผู้บริหารเข้าใจไหม? หรือคิดแต่เรื่องเงิน วัตถุ อำนาจ ชื่อเสียง
ผลงาน ตัวชีวิตเหมือนที่โรงเรียนทั่วไปคุณครูทำรายงานจนมีชื่อเรียกชื่อว่า
คืนคุณครูสู่ห้องเรียน เพราะครูไปทำเอกสารเยอะ ไปทำตัวชีวิตรายงานเต็ม
ไปหมด มหาลัทธิภูมิปัญญาแห่งอีสานนี้จะใช้ชื่ออะไรก็ตาม ต้องเน้นการปฏิบัติ
การเรียนรู้ ผู้บริหารต้องเข้าใจเรื่องพวกนี้และสนับสนุนต้องลงลึกรายบุคคลอย่า
เรียนทีละเยอะ ๆ ให้เล่นละครหุ่นทีละ 30 คนไม่ใช่ 30 คนต้องได้ทุกอย่าง
กันตรึมบ้าง แต่งเพลง วาดรูป เข้าใจเด็กวิเคราะห์เด็กเรื่อย ๆ ว่าชอบทางไหน?
จะได้ค้นพบตัวเอง มหาลัทธิภูมิปัญญาจะต้องเป็นแหล่งที่สร้างให้นักเรียนค้น
พบตัวเองให้เจอและก้าวไปข้างหน้าอย่างองอาจในสังคม

เราต้องเป็นตัวเอง อย่าไปเลียนแบบมหาวิทยาลัยเรียนเพื่อรู้ให้
ความรู้ ถ้าไม่ได้ลงมือทำในเรื่องนั้นไม่มีประโยชน์ เราต้องมีแผนยุทธศาสตร์
แหล่งเรียนรู้เป็นธรรมชาติสร้างจากธรรมชาติต้องค่อยเป็นค่อยไปมัน ถ้าเรา
เป็นมหาลัทธิจริง ๆ จะดีมาก เพราะทุกวันนี้ยอมแพ้ระบบการศึกษาไทยที่
ตายแล้ว เพราะการศึกษาไทยติดกับดักการทำหลักสูตรที่คนต้องจบ
วุฒิปริญญาตรี โท เอก ต้องได้ภาษาอังกฤษด้วย ถ้าเราจะไปตั้งมหาลัทธิแล้ว
ให้รัฐบาลสนับสนุนมันเป็นไปได้ยาก

เราจะทำอะไร ต้องคิดใหญ่ได้ วางไว้อาว ๆ คิดไว้ อีก 20 ปีข้างหน้า
ผลักดันนโยบายรัฐบาลให้มีการศึกษาทางเลือกด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้าง
คุณค่าความเป็นมนุษย์ให้สำเร็จ สำเร็จไม่สำเร็จอยู่ที่ตัวเด็กเอง เขาจะเลือก
เส้นทางชีวิตแต่เมื่อเขาได้รู้เส้นทางชีวิตที่จะไป อย่างน้อยทางเลือกที่มีสอง
ด้านขึ้นไปเขาตัดสินใจเลือกทางใดอยู่ที่ตัวเขา เราไม่ควรจะไปชี้นำแล้วบอกว่า
อะไรถูก อันนี้หมายถึงหนทางชีวิตเขา เราเป็นได้แค่นำเสนอ เพื่อให้เขา
ตัดสินใจเอง

มองตน : ถึงเวลารู้จักตัวเอง

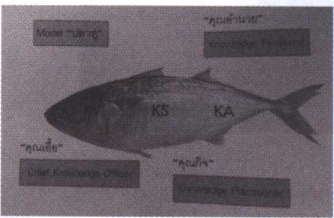

✍️ ดร.รุ่งอรุณ บุญสายยันต์

สำหรับเป้าหมายของมหาวิทยภูมิปัญญาแห่งอีสาน ดร.รุ่งอรุณ บุญสายยันต์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สรุปการถอดองค์ความรู้ของเครือข่ายฯ ทั้ง 9 เครือข่ายออกมาว่า คือ ทำให้ชุมชนดีขึ้น โดยคนเข้ามาเรียนรู้ ตัวเรากับธรรมชาติ กับประวัติศาสตร์ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญา ข้อมูลและความรู้ต้องเป็นเรื่องปฏิบัติการต้องทำเป็น เพื่อไปขยายผลได้ ตอนนั้นนโยบายของรัฐมียุทธศาสตร์ทางความคิด เรียกว่านโยบายประชารัฐ คือประชาชนบวกกับรัฐ คือการทำงานอะไรก็ตาม ใช้ความร่วมมือ ความเป็นไปได้ทางการเมืองที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มผลประโยชน์ สุดท้ายทิศทางการพัฒนาของโลก ทิศทางนี้ไม่มีเรื่องคุณธรรม จริยธรรม นโยบายท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากร

อาจจะเป็นโอกาสหรือภาวะคุกคาม เช่น งบประมาณแหล่งทุนที่มีอยู่ในส่วน
 อดต. หรือกองทุนที่มีในกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่
 ทำงานกับเด็กและผู้สูงอายุ แต่มีตัวหนึ่งที่เป็นโอกาสทางบวก คือ ในภาค
 เอกชนเขามีนโยบายอยากจะทำเพื่อองค์กรไม่ได้หวังกำไรอย่างเดียวเขามีนโยบาย
 บาย CSR คืบสู่อสังคัม ความร่วมมือที่จะเข้ามารับผิดชอบต่อทางสังคัม ประเด็น
 คือมีเงินแต่ไม่มีความคิด อาจจะเป็นโอกาสที่เราจะประสานแล้วนำมาทำ และ
 มีแหล่งทุนอื่นๆ นี่คือปัจจัยภายนอกทั้งหมด

1. การถอดองค์ความรู้กลุ่ม... ชุมชน...

	<p>หัวปลาคุณเอื้อเพื่อสนับสนุน(Chief Knowledge Officer)</p> <p>ตัวปลา- คุณอำนวย เพื่อดำเนินการจัดกระบวนการ กระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Facilitator)</p> <p>- คุณกิจเพื่อให้ข้อมูลการปฏิบัติ (Knowledge Practitioner)</p> <p>หางปลาคุณลิขิต เพื่อจดบันทึก (Note Taker)</p> <p>คุณ ...เพื่อนำเสนอผลการถอดองค์ความรู้</p>
---	---

ความรู้ที่ต้องการ(Knowledge Assets)

1. สภาพทั่วไปของชุมชน/กลุ่ม ?
2. สภาพปัญหา/จุดเด่นความภูมิใจ/อื่นๆ ที่จุดประกายให้เกิดความคิดในการทำงาน ?

3. ปัจจัยสำคัญ/ทรัพยากร ที่นำมาใช้ในการทำงาน จากภายในและภายนอกชุมชน ?

4. ความเชื่อ ความศรัทธา/แนวคิด หลักการสำคัญ ที่นำมาสู่การเป็นแนวทางการทำงาน?

5. วัตถุประสงค์/เป้าหมายของการทำงาน ?

6. กิจกรรมสำคัญ/ประสบการณ์การปฏิบัติจริงทำอะไร ทำได้อย่างไร ?

7. ผลงาน/ประโยชน์/คุณค่า/ความภาคภูมิใจ ? และมีปัจจัยสำคัญใดที่ทำให้เกิด?

8. ปัญหา/อุปสรรค ? กลุ่ม/ชุมชน แก้ไขปัญหาอย่างไร ?

9. เกิดการเรียนรู้และพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนอย่างไร?

10. เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ราชการ อย่างไร?

กระบวนการ หลักการของมหาลัทธิปัญญาแห่งอีสานของเรา มีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เขาอยากจะทำอะไร มีแรงบันดาลใจ เรามีประสบการณ์ เป็นจุดแข็งเราสอนแบบดั้งเดิม พื้นที่คือโรงเรียนใช้ตัวโครงการหรือกิจกรรมที่เราทำจะสอดคล้องกับการตั้งข้อสังเกตว่า จะยกระดับกระบวนการทำงานหรือองค์ความรู้ให้เป็นนวัตกรรมได้อย่างไร การสร้างองค์ความรู้ที่ได้มาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาขององค์กรเครือข่ายเรา มาจากพื้นที่โดยกระบวนการมีส่วนร่วม การจะทำงานให้สำเร็จ นักเรียนก็มีส่วนร่วม ครูก็มีส่วน สารการเรียนรู้ในกระบวนการเนื้อหา ต้องตอบโจทย์ทักษะชีวิตของแต่ละบุคคล ให้ปฏิบัติตนในชุมชนได้

ความเป็นไปได้ทางการบริหารจัดการมอง 2 ส่วน คือ 1. พื้นที่หลัก ถ้าเราทำแล้วจะมีงานมากขึ้น 2. อาจจะเป็นคนอื่นเข้ามาเติมเต็ม เกิดจากการประสาน เป็นคนที่มาร่วมกระบวนการอาจจะหมายถึงกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ก็สามารถเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนได้

เมื่อถูกถามถึงความคิด จังหวะก้าว เป้าหมายอยู่ที่ไหน จึงต้อง
ตอบโจทย์ด้วยการ นำเสนอศักยภาพขององค์กรตนเอง เริ่มต้นที่

1. กลุ่มหน่อไม้หวาน จังหวัดเลย : เรียนรู้ชุมชน พัฒนาเยาวชน พัฒนาตนเอง

 เครือข่ายหน่อไม้หวาน จ.เลย คุณปรีพจน์ วัฒนชาติ

สภาพชุมชน	สภาพชุมชน ลักษณะเป็นชนบทกึ่งเมือง ทำอาชีพเกษตรกรรม เพื่อยังชีพ ปลูกพืชเชิงเดี่ยว อาชีพรับจ้าง ลูกจ้าง ค้าขาย
ปัจจัยภายนอก	มีอิทธิพล แหล่งทุน หน่วยงานรัฐ ได้แก่ รัฐ องค์กรอิสระ
ปัจจัยภายใน	การทำงานของกลุ่มกิจกรรม 1. เกิดมิติความสัมพันธ์ 2. เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนในชุมชน 3. ได้ทำประโยชน์ให้กับชุมชน 3. เยาวชนมีส่วนร่วม/มีพื้นที่แสดงตัวตน

กิจกรรมสำคัญ	1. บุญประเพณี 2. ภาพเก่าเล่าเรื่อง 3. ผู้เฒ่าเล่าความหลัง 4. เรียนรู้ภูมิปัญญา 5. เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน 6. แผนที่ชุมชน (เดินดิน) 7. เผยแพร่วัฒนธรรม
ปัญหา	ผู้นำชุมชน ยังยึดติดกับความเชื่อในการพัฒนาจาก ภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจครัวเรือน ชุมชน อีกทั้งมีคนถูกดึงออกนอกชุมชนเพื่อไปหาเงิน
การเปลี่ยนแปลง	คนกับคน/คนกับธรรมชาติ/วิถีภูมิปัญญา ได้แก่ ทำนา บายศรี จักสาน คนกับศรัทธาความเชื่อ/แนวคิดสำคัญ คือ ศักยภาพของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ โดยผ่านการ เรียนรู้ร่วมกัน โดยพื้นฐานมนุษย์มีความใฝ่ดีงาม

2. เครือข่ายเยาวชนคนดนตรีภาคอีสาน กับ โครงการนาฏลีลา เยียวยาสุขภาพะ จ.กาฬสินธุ์

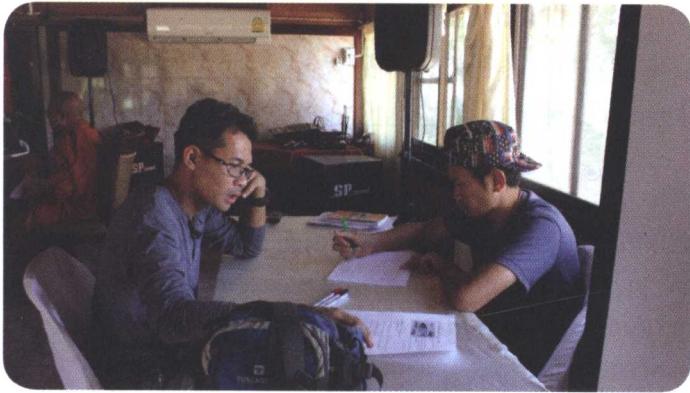

 สมชัย คำเพราะ ผู้ประสานงานเครือข่ายเยาวชนคนดนตรีภาคอีสาน

<p>สภาพทั่วไป</p>	<p>ทำงานกับ 6 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาติพันธุ์ ไทพวน ชาติพันธุ์ไทลาว ชาติพันธุ์ไทโซ่ ผู้ไท กวย กวย โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง</p>
<p>สภาพปัญหา</p>	<p>มีพฤติกรรมที่เสื่อมถอยทางด้านร่างกายและจิตใจ ในระดับสังคมขาดผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ต่างคนต่างอยู่ เกิดความขัดแย้งในสังคมชั้น ส่วนในระดับจิตวิญญาณ ขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ขาดการเรียนรู้อัตลักษณ์ รากเหง้าของกลุ่มชาติพันธุ์</p>

จุดเด่น	มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างความร่วมมือ ร่วมกันทำประโยชน์กับเยาวชนผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน
ปัญหา	ขาดการเชื่อมโยงกับคนปัจจุบัน, ไม่สามารถที่ถ่ายทอด ความเป็นตัวพิธีกรรมสู่การรับรู้สาธารณะ
กิจกรรมสำคัญ	สร้างเวทีพื้นที่กลางในแสดง, เด็กเยาวชนร่วมแสดง, ประชาชนชาวบ้านถ่ายทอดภูมิปัญญา
ผลลัพธ์กิจกรรม	ต่อยอดความรู้ความยั่งยืนให้เยาวชนมาเรียนรู้, เยาวชนมี ผลงานที่เป็นรูปธรรมคือการคิดทำรำ รำผีฟ้า เด็กจะ ประยุกต์เอง, ส่งต่อองค์ความรู้ของกิจกรรมที่เกิด

3. เครือข่ายเยาวชนหนังบักต้อโพธิ์ศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ

 เจริญพงศ์ ชูเลิศ (ซ้าย)

<p>สภาพพื้นที่</p>	<p>เป็นชุมชนชนบทขนาดกลาง เป็นหมู่บ้านติดป่าชุมชน ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ทำอาชีพเกษตรกรรม/เป็นชุมชนชาติพันธุ์ลาวซึ่งมีบรรพบุรุษมาจากเวียงจันทน์ชุมชนจึงมีความสนใจเรื่องดนตรีอีสานและหนังบักต้ออีสาน</p>
<p>เป้าหมาย</p>	<p>เพื่อสืบค้นและอนุรักษ์สร้างสรรค์สื่อหนังบักต้อพื้นบ้านให้คงอยู่/เพื่อให้หนังบักต้ออีสานสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน เรียนรู้ชุมชนตนเองทั้งเรื่องภูมิปัญญา วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม/สร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชนหนังบักต้ออีสานในพื้นที่พร้อมขยายผลต่อไปในอนาคต/สร้างกลไกแกนนำพี่เลี้ยง ชวนเด็กและเยาวชนสืบค้นข้อมูลชุมชน เรื่องเล่า ดำเนินความเป็นมาของชุมชน</p>
<p>ประโยชน์ที่ได้รับ</p>	<p>เกิดเครือข่ายหนังบักต้อโพธิ์ศรีสุวรรณ ที่อนาคตจะสามารถสะท้อนประเด็นต่าง ๆ ให้คนในชุมชนให้เกิดสุขภาวะที่ดีมากขึ้น และทางด้านเศรษฐกิจเด็ก ๆ เยาวชนได้ช่วยกันสร้างสรรค์ผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ</p>

4. เครือข่ายหมอลำหุ่นเด็กเทวดา อ.นาดูน จ.มหาสารคาม

 ปรีชา การุณ

สภาพทั่วไป	ในชุมชนทำนาเป็นหลัก ปัญหาของเด็กที่อยู่ในชุมชนคือ ไม่มีพ่อแม่เตือน อยู่กับเพื่อนที่ติดเกม ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
จุดเด่น	ยังถือฮีตคอง วัฒนธรรมดั้งเดิม ปราชญ์ชาวบ้าน พ่อครูแม่ครู ซึ่งยังประกอบอาชีพศิลปินเรื่องวัฒนธรรม หมอลำ ปัจจัยสำคัญทรัพยากรที่นำมาทำงาน คือการละคร
วัตถุประสงค์	เชื่อมโยงกับวิถีวัฒนธรรมความเชื่อในชุมชน เปิดโอกาสให้ปราชญ์ พ่อครูแม่ครูได้มาถ่ายทอดภูมิปัญญาทักษะหมอลำทักษะงานศิลปะ งานปั้น นำเด็กมาทำแผนที่ชุมชน เพื่อจะหาของดีในหมู่บ้านตัวเอง พัฒนาเป็นสื่อการละครในรูปแบบหมอลำหุ่น

กิจกรรม สำคัญ	ใช้สื่อละครในการเข้าไปพัฒนาชุมชน สร้างอาชีพ เป็นแหล่งเรียนรู้
ผลลัพธ์ของ กิจกรรม	ชุมชนสามัคคีกัน มองปัญหาของชุมชนแล้วร่วมกันแก้ไข โดยใช้กระบวนการละคร, การต่อยอดการสร้างอาชีพด้วย การทำผลิตภัณฑ์จากหุ่นกระต๊อบข้าว, เด็กเยาวชนในพื้นที่อ่าน ออกเขียนได้ จากการเล่นละคร, หมู่บ้านยกระดับเป็นแหล่ง เรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, รองรับนักท่องเที่ยวด้วยโฮมสเตย์

5. เครือข่ายสินไชวัดไชยศรี ต.สาวะถี อ.เมือง จ.ขอนแก่น

 พระครูบุญชยากร เจ้าอาวาสวัดไชยศรี และ คุณครูณงนุช ศิริภูมิ

สภาพทั่วไปของชุมชน	เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์/ มีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม
จุดเด่นความภาคภูมิใจ	มีโบราณสถานเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม/ มีผู้นำที่เข้มแข็ง คือ ท่านพระครูบุญชยากร/มีความ ร่วมมือและความสามัคคีของชุมชน
ปัจจัยภายใน	มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม/มีผู้นำทางจิตวิญญาณ/ มีปราชญ์ชาวบ้าน
ปัจจัยภายนอก	นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เข้ามาขับเคลื่อนเชื่อมโยง ความเชื่อและความศรัทธา/ศิลปวัฒนธรรมสามารถ นำมาพัฒนาชุมชน
วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย	ชุมชนอยู่ดีมีอยู่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับ/ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์
กิจกรรมสำคัญ	อาศัยฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นกิจกรรมขับเคลื่อนที่ สำคัญในการพัฒนาชุมชน เช่น บุญข้าวจี่
ผลลัพธ์กิจกรรม	เกิดหมอลำน้อยร้อยปี ลินไซโมเดล หมอลำหุ่น หนังประโมทัย ประโยชน์ เกิดความภาคภูมิใจ ในชุมชนของตนเอง

6. เครือข่ายสื่อพื้นบ้านสร้างสุขคนตรีวัยใส จ.สุรินทร์

 พระครูปลัดวิวัฒน์ สิริปัญญา

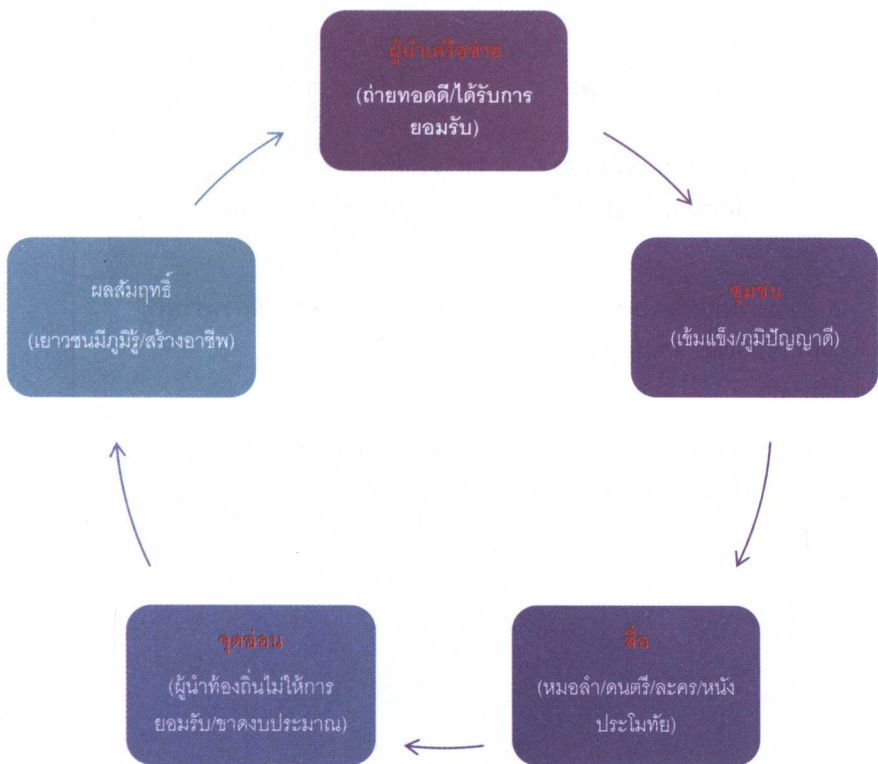
สภาพปัญหา	ชุมชนเริ่มมีการเห็นแก่ตัวมุ่งหาแต่เงิน จนลืมว่าประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละฤดูกาล และแต่ละประเภทต้องทำอะไรบ้าง
ปัจจัยสำคัญ	เพื่อการสืบสานอนุรักษ์ ประเพณีอันดีงามให้คงอยู่คู่ชุมชน ความเชื่อความศรัทธาอัน มีอยู่ในกิจกรรมแต่ละฤดูกาล
วัตถุประสงค์	เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่มีมานานให้คงอยู่
กิจกรรมสำคัญ	ฝึกสอน สืบสาน สืบทราบ ให้จริงจังในแต่ละกิจกรรมตามฤดูกาลที่มีมา

ประโยชน์ที่ได้รับ	เกิดการพัฒนาศาภาพแวดล้อมชุมชนและเยาวชนมีความรู้จริง มีความรักและหวงแหน ในวัฒนธรรมของชุมชนที่มีมาด้วยความศรัทธาและความเชื่อมีการสืบสานกันมาตามลำดับ
-------------------	--

บทสรุปศักยภาพเครือข่าย

จุดแข็ง	<p>ผู้นำเครือข่าย</p> <ul style="list-style-type: none"> • เข้มแข็ง • มีภาวะผู้นำ • จัดกระบวนการเรียนรู้ได้ดี • มีความเชี่ยวชาญในสื่อที่ต้องการนำไปพัฒนาพื้นที่
จุดอ่อน	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้นำท้องถิ่นไม่เข้าใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เชื่อถือ • ไม่มีงบประมาณดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
โอกาส	<ul style="list-style-type: none"> • เด็กเยาวชนชื่นชม • ประชาชนชุมชนให้การยอมรับ • ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายอื่นๆ ในพื้นที่ได้ดี • ผู้บริหารระดับจังหวัดชื่นชมผลงาน
อุปสรรคภาวะ คุกคาม	<ul style="list-style-type: none"> • การลুকศิบของสื่อออนไลน์ • สื่อกระแสหลักที่ดึงความสนใจ • การพัฒนาที่ทำให้ความเป็นท้องถิ่นหายไป
แนวทางการ พัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้สื่อพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน • ใช้สื่อพื้นบ้านในการเข้าไปเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพ • ใช้สื่อพื้นบ้านเข้าไปพัฒนาอาชีพ

<p>เป้าหมายของ เครือข่าย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครือข่ายหมอลำหุ่นคณะเด็กเทวดา จ.มหาสารคาม เป็นสาขาวิชา การละครเพื่อการพัฒนาสังคม 2. เครือข่ายเยาวชนดนตรีภาคอีสาน จ.ขอนแก่น เป็นสาขาวิชา นาฏลีลาเหยี่ยวยาสุขภาวะ 3. เครือข่ายสื่อพื้นบ้านสร้างสุขดนตรีวัยใส จ. สุรินทร์ เป็นสาขาวิชา ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ 4. เครือข่ายมโหรีเพลงผ้าปักธงชัย จ.นครราชสีมา เป็นสาขาวิชา หัตถกรรมพื้นบ้านการทอผ้า 5. เครือข่ายเด็กกรักป่า จ.สุรินทร์ เป็นสาขาวิชา ศิลปะธรรมชาติ 6. เครือข่ายคารวะ จ.นครราชสีมา เป็นสาขาวิชา เพลงพื้นบ้านเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น 7. เครือข่ายศิลปินเพื่อการปฏิรูปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.ขอนแก่น เป็นสาขาวิชา วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม 8. เครือข่ายหน่อไม้หวาน จ.เลย เป็นสาขาวิชา พัฒนาสังคม 9. เครือข่ายเยาวชนหนังปักด้ายโป๊ะศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ เป็นสาขาวิชา หนังประโมทัยเพื่อการพัฒนาชุมชน
----------------------------------	--

ประเมินศักยภาพแหล่งเรียนรู้ โรงหมอลำหุ่น โฮม ทองศรี อุปกัมภ
เพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งแรก ของมหาลัญญ์ปัญญาแห่งอีสาน
ณ บ้านหนองโนใต้ ต.นาดูน อ.นาดูน จ.มหาสารคาม

ศักยภาพแหล่งเรียนรู้ (จุดแข็ง)	สิ่งที่ต้องปรับปรุง (จุดอ่อน)
1. ใช้ภูมิปัญญาในการถ่ายทอด (จักสาน, หุ่นกระต๊อบข้าว, ย้อมสีธรรมชาติ)	1. การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยดึงศักยภาพชุมชนเป็นหลัก
2. ความร่วมมือกันของชุมชน (ที่พักโฮมสเตย์, งานบุญประเพณี, อาหาร)	2. กระจายบทบาทการมีส่วนร่วมให้มากกว่าที่เป็นอยู่
3. แหล่งเรียนรู้มีความน่าสนใจ (โรงหมอลำหุ่น) การต้อนรับด้วยละครหุ่นหน้ากาก	3. ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับกลุ่มคนให้มากขึ้น

✍️ อาหารเช้าแบบโฮมสเตย์

✍️ เดินป่าศึกษาสภาพป่าชุมชน

✍️ ไปวัด ตักบาตร ทำบุญตอนเช้า ใช้ชีวิตแบบวิถีชาวบ้าน

✍️ เรียนรู้การมัดย้อมสีธรรมชาติ

บทส่งท้าย : เครือข่ายของเรา แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาอีสาน

จากการทำงานในรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ ก้าวสู่มหาลัย
ภูมิปัญญาแห่งอีสาน หรือ Esaan Wisdom University (EWU)
ดร.รุ่งอรุณ บุญสายันต์ ซึ่งเป็นวิทยากรและนักวิชาการด้านการพัฒนา
บอกว่า การทำงานของเครือข่ายที่ผ่านมา มีความเป็นไปได้ในการจะก้าวสู่
พื้นที่แหล่งเรียนรู้ของชุมชน หรือ ที่อยากให้เป็นเหมือนสถาบันการศึกษา
ของชุมชน หรือ เรียกให้เข้าใจง่ายคือ มหาลัยภูมิปัญญา เพราะการทำงานมี
ผลสัมฤทธิ์และทำต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน ทั้งยังส่งผลกระทบต่อสุขภาวะ
ทุกด้าน ของคนในชุมชน

ส่วนรูปแบบการดำเนินการไม่ใช่การดำเนินการแบบ ในระบบแบบ
เก่า แต่เป็นระบบธรรมชาติและมีความสัมพันธ์ที่เกิดจากเพื่อนมิตรคนที่มี
ความต้องการสนใจร่วมกัน และไม่ใช่ทุนเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร
จัดการ

เสาหลักของมหาลัทธิภูมิปัญญาแห่งอีสาน

มนุษย์มีศักยภาพและพัฒนาได้

วิธืหาความรู้ ด้วยการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ

เคารพชื่นชมในภูมิปัญญา วิถีท้องถิ่น

วิสัยทัศน์ – ภูมิปัญญาของเรา คือการศึกษาของโลก

พันธกิจ (Mission)

สร้างและพัฒนาคนให้มีคุณธรรม
จริยธรรม สุนทรียธรรม

เป็นองค์กรหลักของการพัฒนาที่
ยั่งยืน

ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อเพื่อ
การพัฒนา

วัฒนธรรม - ... ภูมิปัญญา สาธิต เฮ ...

สัญลักษณ์ = การใช้ ศิลป์ สมาธิ ปัญญา เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคล

สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์การทำงาน

ค่านิยมองค์กร

เคารพในอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาร่วมสมัย

ฝึกอบรม พัฒนาคน

ศึกษาดูงาน/จัดเวที
แลกเปลี่ยน

เผยแพร่ชุดความรู้
ทาง e-book

เปิดพื้นที่
นิทรรศการ

สร้างหลักสูตรร่วม
ชุมชน

✍ หมอลำหุ่น เครื่องช่วยศิลปะป็น กลุ่มคารวะ

เครื่องช่วยของเรา : แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน

✍ เยาวชนดนตรีวัยใส เด็กรักป่า เยาวชนหนึ่งรักดี

✍ มโหรีเพลงผ้า หน่อไม้หวาน เยาวชนดนตรีอีสาน

1. เครือข่ายเด็กรักป่า จ.สุรินทร์

โดย เข็มทอง โมราษฎร์

เข็มทอง โมราษฎร์ หรือ “ครูจืด” และ อาริยา หรือ “ครูหน้อย” โมราษฎร์ คู่สามีภรรยาที่ทำงานกับเด็กภายใต้แนวคิดที่ว่า “ธรรมชาติเป็นครูเราทุก ๆ อย่าง ต้นไม้สอนเราเขียนบทกวี วาดรูป สอนเราทำงานศิลปะ” พวกเขาจึงให้ธรรมชาติเป็นครูสอนศิลปะให้กับเด็ก ๆ ให้เยาวชนซึมซับความงามของธรรมชาติที่นุ่มนวลอ่อนโยนเพื่อให้จิตวิญญาณแห่งการอนุรักษ์หยั่งรากลึกลงในใจดวงน้อย โดยร่วมกันสร้างศูนย์เรียนรู้ธรรมชาติ เด็กรักป่า ต.แสลงพัน อ.เมือง จ.สุรินทร์ เพื่อบ่มเพาะเด็กอีสานหลายต่อหลายรุ่น เพื่อส่งออกไปสร้างสรรค์สิ่งดีงามในสังคม

ติดต่อประสานงาน FB - จืด เด็กรักป่า

2. เครือข่ายเยาวชนหนึ่งบันทึกต่อโพธิ์ศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ

โดย เจริญพงศ์ ชูเลิศ

เป็นลูกศิษย์เด็กรักป่า จ.สุรินทร์ ทำให้ได้ความรู้เรื่องการละคร นำมาปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนอีสานที่มีอยู่ คือหนังประโมทัย หรือ หนังบันทึกต่ออีสาน โดยหยิบยกเอามรดกวัฒนธรรมจากผนังสิมวัดโพธาราม บ้านดงบัง อ.นาตุน จ.มหาสารคาม มาสอนเด็กๆ ทำตัวละครหนังบันทึกต่อ บอกเล่าความเป็นอีสานผ่านเรื่องเล่าวรรณกรรมลิ้นไซ์ สอนใจคนในพื้นที่ ก่อนจะตระเวนไปแสดงทั่วประเทศ และย้ายพื้นที่ปฏิบัติการไปยังพื้นที่ใหม่ที่ โพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ และสุรินทร์ตามลำดับ โดยมีวิสัยทัศน์ในการทำงานว่า “เด็ก เยาวชน นักสื่อสารสร้างสรรค์ หนังบันทึกต่อสื่อสร้างสุขภาวะ”

ติดต่อประสานงาน FB : เจริญพงศ์ ชูเลิศ

3. เครือข่ายศิลปินเพื่อการปฏิรูปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครือข่ายสินไชวัดไชยศรี ต.สาวะถี อ.เมือง จ.ขอนแก่น

โดย สุมาลี สุวรรณกร

และ ผศ.ดร.ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์

เครือข่ายศิลปินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อตั้งขึ้นในปี 2553 ในนามของคณะอนุกรรมการเครือข่ายศิลปินระดับภูมิภาค (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ตามคำสั่งของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย ที่มี ศาสตราจารย์ ประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการปฏิรูป และมีอาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติเป็นประธานฯ โดยเป็นการรวมตัวกันของศิลปินทุกแขนงในพื้นที่ภาคอีสาน ทั้งหมอลำ นักร้อง นักดนตรี นักวาดภาพ นักเขียน ฯลฯ หวังทำให้อาชีพศิลปินและคนสร้างงานศิลปะมีที่อยู่ที่ยืนในสังคม และทำให้ศิลปะเข้าไปถึงชุมชน กล่อมเกลายาวชน พร้อมกับเยียวยาสังคมได้

ติดต่อประสานงาน FB : สุมาลี สุวรรณกร

FB : songwit pimpakun

4. เครือข่ายหน่อไม้หวาน จ.เลย

โดย Wacharaporn Wattanakum

และ Piraporn Wattanakum

แนวคิดในการเรียนรู้ “บูรณาการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างจิตสำนึก” มุ่งการเรียนรู้ มากกว่า การรับรู้ เพียงอย่างเดียว, ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และบูรณาการ โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ภายในตัวผู้เรียนมากกว่าการรับรู้จากภายนอก, กระจายแหล่งความรู้ และการเรียนรู้ให้หลากหลาย เชื่อมโยงกับครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อม, สนับสนุนและเปิดเวทีให้เด็กและเยาวชน ได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก มีเครือข่ายที่จะแสดงพลังสร้างสรรค์ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ใหญ่และสังคมได้ ตระหนักต่อปัญหาของสังคมและสิ่งแวดล้อม

ติดต่อประสานงาน FB : Watcharapon Wattanakum

FB : Piraporn Wattanakum

5. เครือข่ายเยาวชนคนดนตรีภาคอีสาน

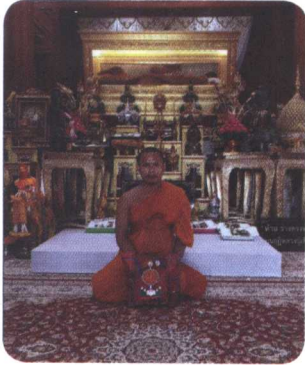

โดย สมชัย คำเพราะ

เป็นภาคีเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นโดยได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. ด้วยมุ่งหวังว่าคนเล็กคนน้อยในหมู่บ้านชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเยาวชน ประชาชนชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา ได้ค้นพบตนเอง รู้จักรากเหง้าอัตลักษณ์ ภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเอง รู้จักการให้การแบ่งปันเสียสละทำประโยชน์เพื่อคนอื่น

ติดต่อประสานงาน FB : ทนายสมชัย คำเพราะ

6. เครือข่ายสื่อพื้นบ้านสร้างสุขดนตรีวัยใส จ.สุรินทร์

โดย พระครูวิสันต์ สิริปัญญา

เครือข่ายสื่อพื้นบ้านสร้างสุขดนตรีวัยใส มีบทบาทให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกหัดเล่นเครื่องดนตรีประเภทกันตรึมเพื่อความรื่นเริง เป็นต้นแบบของการถ่ายทอดเนื้อเพลง ชีวิตความเป็นอยู่ มีเครื่องดนตรีประกอบด้วย ปี่ ซอ กลอง ฉิ่งและฉาบ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของโครงการ ต้องการให้เด็กเยาวชนทุกคนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ทุกประเภทนำไปสู่การหลีกเลี่ยงห่างจากอบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งปวง พร้อมอนุรักษ์สืบสานมรดกภูมิปัญญาของพื้นที่ตนเอง.

ติดต่อประสานงาน FB : วิสันต์ ฉายแก้ว

7. หมอลำหุ่นคณะเด็กเทวดา

โดย ปรีชา การุณ

ใช้ศิลปะการละคร เข้าไปพัฒนาศักยภาพของเด็กและชุมชน ที่บ้านหนองโนใต้ อ.นาตุ้ม จ.มหาสารคาม โดยนำเอาวัสดุจากท้องถิ่นคือกระดี่บข้าวเหนียว พร้อมด้วยเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นหุ่นมือ เพื่อมาแสดงประกอบเรื่องราว บอกเล่าผ่านตัวคนเชิด โดยเรื่องราวนั้นบอกเล่าในรูปแบบของหมอลำ ใช้เนื้อหาที่กล่อมเกล่าจิตใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในขณะที่กระบวนการเรียนรู้ทำให้เด็กมีสมาธิ อ่านออกเขียนได้ กล้าแสดงออก และนำไปสู่การพัฒนาตนเองในอนาคต

ติดต่อประสานงาน FB : หมอลำหุ่นคณะเด็กเทวดา

8. มโหรีเพลงผ้า

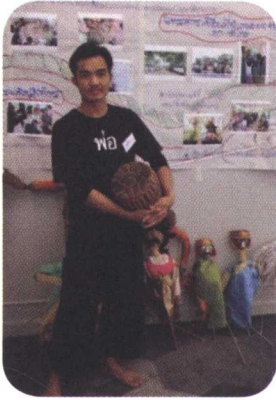

โดย สมรรถ คุ้มสุวรรณ

เพราะเกิดมาพร้อมโรงงานทอผ้าไหมของแม่ ที่ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา และมีอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพหลักของครอบครัว แม้ตัวเองจะมีโอกาสไปเรียนหนังสือในเมืองกรุง แต่ท้ายที่สุดก็ต้องกลับบ้าน โดยนำเอาวิชาความรู้ด้านศิลปะที่เรียนมา มาพัฒนาการทอผ้าของแม่และชุมชน กาลเวลาผ่านไป แม่จากไปเหลือเพียงโรงทอผ้าทิ้งไว้เป็นมรดก ทำให้เขาต้องสืบสานสิ่งที่เป็นมรดกของครอบครัว เพื่อสืบต่อลมหายใจให้โรงทอผ้าไหมแห่งนี้ยังมีชีวิตอยู่ การดึงเอาเด็กยากไร้ในชุมชนมาเรียนรู้การทอผ้า จึงสามารถสร้างอาชีพให้กับเด็ก ด้วยการใช้กลยุทธ์เสียงดนตรีดึงเด็กรุ่นใหม่เข้าโรงทอ จนกลายเป็นโครงการมโหรีเพลงผ้า ณ บ้านแห่งใหม่ ปักธงชัย นครราชสีมา

ติดต่อประสานงาน FB : Samat Kumsuwan

9. กลุ่มการวะ สีดา เมืองย่าโม

โดย ตักดา คุ่นเคย

กลุ่มการวะ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2558 โดยมุ่งที่จะรวบรวมประวัติศาสตร์ ศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภาษา บทเพลง อัตลักษณ์ความเป็นคนโคราช เพื่อ “คืนถิ่นภาษาโคราช” ผ่านการร้อง “เพลงโคราช” ที่ไม่จำกัดเพียงเพื่อแค้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีอีกต่อไป แต่จะสืบสานมรดกภูมิปัญญาของย่าโม โดยการประยุกต์องค์ความรู้ให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบัน ผ่านการบูรณาการในเนื้อหาแก่นแท้ศิลปะธาตุ 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ) โดยแสดงให้เห็นตระหนักได้ว่า พื้นที่โคราช ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์มาแต่อดีต และถ้าเราเยาวชนปัจจุบันใช้ รักษา พัฒนา ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างถูกวิธีแล้ววิถีความเจริญของเราจะยั่งยืนสืบไป

กิจกรรมสำหรับโครงการนี้ จะเป็นการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้มารวมกันแลกเปลี่ยนทัศนะ ทำงานสร้างสรรค์ เป็นมิตรภาพสำหรับเยาวชนในพื้นที่ใกล้เคียง และที่สำคัญคือการสร้างความสามารถเฉพาะตัวในการเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมถึงคุณสมบัติ ความช่างสังเกต ความอดทน การมีวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในกระบวนการเรียนรู้ “โครงการพัฒนาศักยภาพ

นักสื่อสารสร้างสรรค์สืบสานศิลปวัฒนธรรมอัตลักษณ์ภาษาเพลงโคราช เพื่อสุขภาวะ” กลุ่มการวะ ได้สร้าง “กระบวนการศิลปะเพื่อชุมชน” ขึ้น ทั้งการ เชื่อมโยงมรดกที่มีอยู่ในชุมชน (ประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถานโบราณวัตถุ วรรณกรรม ภาพเขียน ดนตรี ประเพณี ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม) รวมเข้า กับการสร้างสรรค์ความงามทางภาษาเป็นฉันทลักษณ์ผ่าน “บทเพลงโคราช”

ติดต่อประสานงาน FB : Sakda Khunkhoei

บันทึก

บันทึก

Lined writing area with 20 horizontal dashed lines.

“ภูมิปัญญาของเรา คือการศึกษาของโลก”
เต็มทอง โฆราชฎ์

หน่วยงานนี้คือปวงพระธรรม
สร้างเสริมสุขภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัยเสริมสุขภาพ

“ภูมิปัญญาของเรา คือการศึกษาของโลก”

เข็มทอง ไม่ราชฉู้

